БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Совэдэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 48 (4940) | 1946 он, мартын 3, воскресенье | Сэн 20 мүнгэн

АРАД ЗОНОЙ ЭДЕЭ ХООЛОЙ ЗҮЙЛНҮҮДЫЕ ЭЛБЭГЖҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Фашистска зэрлигүүдэй hүжэрөөhэн пашэйн хоёрдохи дайн соогуур Советскэ Союзай арадуудай туйлаhан илалта болбол өөhэдынгөө саашанхи хүгжэлтэнүүдые хамгаалха ба өөhэдынгөө энхэ амгалан, зол жаргалтайгаар ажэhууха үүдые манай ороной бүхы ажалшан арадта үргэнөөр нээжэ үгөө. Эхэ ороной бүхы хүдэлмэришэд, албахаагшад, колхозниигууд болбол нүхэр Сталинай заабарииие дүүргэхын түлөө, ажабайдалаа улам саашадань hайжаруулхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн табина, бэргэн бодхоолгын табан жэлые ...

Нүхэр Сталинай сэсэмэргэн ударидалга доро манай Эхэ орон гансахан лэ ажүйлэдбэриин ба ажахын гайхамшагта амжалтануудые туйлаhан тэды бэшэ, харин бүхы дэлхэйн арад зониие фашистскэ зэрлигүүдэй дарлалта-мүлжэлгэhөө гэтэлгэжэ, уласхоорондын угаа ехэ политическэ удхашанартай илалтые туйлаhан байна. Нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро ... амжалтануудые туйлажа гаpahан манай ороной бүхы арадууд болбол энхэ амгалан, үнэр баян ажаhууха ёhотой.

Дайн сэрэгэй үедэ ажалшан арадай ... хэрэглэлэй зүйлнүүдээр, мүн ... хоолоор нилээд ехээр хаhаргдаhа... мэдээжэ. Мүнөө түгэс илалта туйлажа энхэ амгалан ажабайдалда ... байхадаа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхэ ябадал хадаа тон ехэ удхашанартай ба харюусалгатай зорилго болоно.

Манай республика дотор түрүү заводууд, предприятинууд, комбинадууд энэ ... жэшээтэ hайн амжалтануудые туйлаhан байха юм.

Эдеэ хоолой Арадай Комиссариадта харьяатай, гүрэнэй пивозавод, кондитерскэ фабрика, жэмэс ба овощ болбосоруулха Үнытэгэйн завод, Хоринн, Улюнскэ ... ехэ ехэ тээрмэнүүд болбол ... хатуу шэрүүн жэлнүүд соо гайхамшагта амжалтануудые туйлаа. Эдэ ... фабриканууд, тээрмэнүүд, аймагуудай эдеэ хоолой комбинадууд болбол ... зуун тонно хартаабхын талхан, ... кисель, сахар, конфект, пряник, ... овощ гэхэ мэтые фронтдо ... байhан юм.

Улан-Удэ городой кондитерскэ фабрика 1945 ондо эмхидхэгдэhэн болобосоруулха жэлэйнгээ түсэбые 100 процент ... гэхэ гү, али 129 тонно конфект, 196 тонно пряник үйлэдбэрилhэн байна.

Эдеэ хоолой продуктнуудые хэдэг республикын заводууд ба предприятинуудай хажуугаар, аймаг бүхэндэ эдеэ хоолой комбинадууд хүдэлмэрилдэг гэээшэ. Тэдэнэрэй гол зорилгонь хадаа аймагуудай арад зоной хэрэглэхэ эдеэ хоолой продуктнуудые элбэгжүүлхэ гэhэн ябадалда байна. Энэ талаар Түнхэнэй аймагай эдеэ хоолой комбинат болбол январь hарынгаа түсэбые 128,5 процент, Бабушкин городой эдеэ хоолой комбинат 114 процент гүйсэдхэжэ, аймагуудайгаа эрилтые ехэнхидээ хангажа шадаhан байха юм.

Мүн тэрэшэлэн Баргажанай, Яруунын комбинадууд болбол 1945 ондо ба 1946 оной январь, февраль hарануудта бараг hайнаар хүдэлмэрилhэн байгаа.

Тиихэтэй хамта республикын зарим аймагуудта эдеэ хоолой комбинадууд муугаар хүдэлмэрилнэ. Жэшээлхэдэ, Прибайкальска, Зэдын, Закаменэй, Хоринн, Хэжэнгын, Иволгын аймагуудта эдеэ хоолой комбинадууд үнгэрhэн 1945 ондо хартаабха, капуста, жэмэс ба бусад зүйлнүүдэй сырьевой база байгуулжа шадаагүй дээрэhээ мүнөө үедэ аймагуудайнгаа центр дээрэ хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэдэй болон албахаагшадайшье эдеэлхэ столовонуудые хангажа шадахаа болижорхёо. Тиимэhээ гээгдэжэ ябаа эдэ комбинадуудай хүтэлбэрилэгшэд мүнөө үедэ«хэн бидэнэртэ туhалхааб, хэн бидэнэртэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые үгэхэ ааб» гэжэ hурагшалжа hуудаг болоо. Тиихэдэнь республикын эдеэ хоолой Арадай Комиссариат, тэрэнэй нарком нүхэр Жаркой зохихо хүтэлбэри ба туhаламжа үгэнгүй, хаража байдаг заншалтай.

Энэ жэлдэ аймагуудай эдеэ хоолой комбинадууд болбол үнгэрhэн жэлэйнгээ дутуу дундануудhаа hургаад абажа, өөрынгөө дэргэдэ сырьевой база байгуулха зорилготой. Комбинадай сырьевой база байгуулха хэрэгтэ ВКП(б)-гэй айкомууд ба аймагай гүйсэдхэхэ комитедүүд туhалха, элдэб жэмэс суглуулха ба ургамал овощ тариха болон болбосоруулха хэрэгтэ унаа мори, зэбсэг хэрэгсэл, хүдэлмэриин хүсэ олохо ябадалда хэмжээ абаха зэргэтэй. Иимэ база анха түрүүшынхеэ байгуулагдажа байгаа хадань, тэрээнэ анхаралаа табиха гэээшэ плангаяа шухала болоно.

Иимэ дээрэhээ ажалшан арадые эдеэ хоолоор хүсэд хангахын түлөө табигдаhан энэ эрилтэнүүдые манай республикын эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриин бүхы заводууд, предприятинууд ба комбинадууд эршэтэй hайнаар хүдэлмэрилжэ, 1946 ондо толотомо амжалтануудые туйлаха аргатай ба ёhотой байна.

Маршал Чойбалсан, генерал-лейтенант Цеденбал ба бусадта орденууд барюулагдаба

СССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. И. Калинин февралиин 28-да Кремльдэ Маршал Чойбалсанда манай нийтын дайсан—империалистическэ Японитой тэмсэхэдэ Монгол арадай-революционно армиин сэрэгүүдэй дайшалхы ... операциинуудые шадамараар хүтэлбэрилhэнэй түлөө Суворовой нэгэдэхи зэргын орден барюулагдаба.

Японско империалистнуудтай болоhон ... байлдаануудта монгол арадай-революционно армиин сэрэгүүдэй дайшалхы операциинуудые шадамараар хүтэлбэрилhэнэй түлөө ба тиихэдээ шэн габьяа ба ... зориг харуулhанай түлөө Кутузовой 1-дэхи зэргын орден генерал-лейтенант Цеденбалда барюулагдаба.

... Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ правительствын даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэhэнэйнгээ түлөө шагнагдаhан МНР-тэ hуугаа СССР-эй ... түлөөлэгшэ И. А. Ивановто Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай 1-дэхи зэргын орден барюулагдаба

Орден абахадаа Маршал Чойбалсан ... хэлэбэ.

«Советскэ Правительствын дээдэ шагнал—Суворовой 1-дэхи зэргын орден ... байхадаа, Советскэ Правительство ба Генералиссимус Сталинда өөрынгөө ... баясхалан хүргэнэб.

Дайн сэрэгэй бүхы шалгалтануудые ... гараhан ба баян дайшалхы хүргэлтэй болоhон Улаан Армиин частьнуудтай хамта дайшалхы ябуулганууд ... ябуулhанай ашаар монгол арадай-революционно арми болбол өөрынгөө ... hайн зорилгые амжалтатайгаар ... манай ороной территориие ... байhан, манай арадуудай ...—японско империалистнуудые бута ... хэрэгтэ өөрынгөө болохо хуби ... байна.

... эсэргүүсэжэ болоhон дайн ... газар дээрэ манай арадуудай ... хүбүүдэй адхаhан арюун шуhан ... манай арадуудай ... ханилсаае үшөө ехээр бүхэжүүлээ.

Эрхэ сүлөөдэ дуратай арадуудай хорото муухай дайсад—фашистска Германи ба империалистическэ Япони бута сохигдоо. Манай оронуудай арадууд манай арадуудые шэнэ шэнэ ба үндэр ехэ амжалтануудта асарhан энхэ амгалан зохёохы ажалдаа ороо.

Агуу ехэ Советскэ Союзай hалгашагүй хани барисаае бүхы хэмжээгээрээ бүхэжүүлгэ гэээшэ манай бээ даанхай Монгол гүрэнэй улам саашаа сэсэглэн мандахын шухала юумэнь гэээшэ гэжэ монгол арад тоолодог юм.

Агуу ехэ Советскэ арад ба тэрэнэй вождь ба Генералиссимус Сталин мандаха болтогой!»

Нүхэр Михаил Иванович Калинин болбол Маршал Чойбалсаниие ба генерал-лейтенант Цеденбалые, тэдэнэй вюураар мүн бүхы монгол арадай-революционно армиие үнэн зүрхэнhөө амаршалаад, хани барисаатай байhан Монгол арадта жаргалтай, шанга шадалтай ба культурна ажабайдалтай байхыень хүсэбэ.

Орденуудые барюулга болоходо советскэ талаhаа СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссарай орлогшо С. А. Лозовский, СССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй секретарь А. Ф. Горкин, СССР-эй НКИД-гэй протокольно таhагые даагша Ф. Ф. Молочков ба СССР-эй НКИД-гэй Дальневосточно 1-дэхи таhагые эрхилэгшэ Г. И. Тункин гэгшэд байба.

Монголой талаhаа орденуудые барюулган болоходо МНР-эй Премьер-Министрын орлогшо Лубсан, Монголой гүрэнэй университедэй ректор Ширендыб, Москвада hуугаа МНР-эй элшэн түлөөлэгшэ Самбу ба бусад байба.

* * *

Мүн тэрэ үдэртэ нүхэр М. И. Калинин Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ правительствын даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэhэнэй түлөө шагнагдаhан В. Н. Садчиковта Ленинэй орден барюулба. (ТАСС).

Киргизскэ ССР-эй Верховно Совэдэй Президиумдэ Киргизскэ ССР-эй Арадай Комиссарнарай Совэдтэ Киргизиин Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитедтэ

ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Совет ба Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитет Киргизиин хүдэлмэришэд, колхозниигууд ба интеллигенциие Киргизскэ Советскэ Социалистическэ Республикын хорин жэлэй үдэртэ халуунаар амаршална.

Советскэ засагай илалтын ашаар киргизскэ арад хадаа өөhэдынгөө дарлагшад-манапууд, байнууд, хаанай колонизаторнуудhаа хэзээ-бүхэндэ сүлөөлэгдэжэ, сүлөөтэ национальна хүгжэлтын замда, социалистическэ ажабайдалай байгуулалтын замда ороо. Советскэ засагай ашаар Киргизскэ арад болбол дарлагдаhан ба эрхэ сүлөөгүй наца байhанаа СССР-эй арадуудай ахадүүнэрэй бүлын адли тэгшэ эрхэтэ илен болоо.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ киргизскэ арад болбол Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин ударидалга доро ажахын ба культурна байгуулалтадаа ехэхэн амжалтануудые туйлаа. Киргизиин ажалшад агууехэород арадай ахадүүгэй туhаламжаар өөрынгөө орониие хаанта империиин гээгдэнги ба үгытэй ядуу заха хизаар байhаниинь түрүү социалистическэ республика болгоо.

Үнгэрhэн хорин жэл соо Киргизидэ республикын арадай ажахыда мүнөө шухала hуури эзэлжэ байhан социалистическэ ажаүйлэдбэри байгуулагдаа. Металло-болбосоруулгын, текстильнэ, оёдолой, эдеэ хоолой, арhа элдэхэ ба гутал хубсаhа оёхо ба ажаүйлэдбэриин бусад hалбаринуудта томохон предприятинууд байгуулагдаа. Хомор багинтэ металлнуудые малтан абалга түргэнөөр ургажа байна. Шулуун нүүрhэнэй ажаүйлэдбэри амжалтатайгаар хүгжэжэ байна. Электростанцинуудай хүсэ шадал олон дахин ехэ болоо.

Советскэ засагай тогтохоhоо урда тээ Киргизиин арад зон нүүдэл ажаhуудалтай байгаа. Ажалша киргизүүд үгытэй, ядуу, үлэсхэлэн зоболонто байдалда байгаа. Советскэ засагай жэлнүүдтэ Киргизиин хожомдонги нүүдэл ажахы болбол томохон социалистическэ хүдөө ажалай түрүү техникээр хангагдаhан ажахы болоо. Киргизскэ республикын колхозууд ба совхозууд нэгэ хэдэн миллион толгой адуу малтай байна. Республика-доторынь уhалагдадаг газар-тарялан байгуулагдаа. Краснореченскэ, Таласска ба Атбашинскэ каналнууд, Чумышска ба Кугартска плотинанууд байгуулагдаа. Киргизскэ арад болбол хэдэн зуун мянган гектар аша үрэгүй газарые сэсэглэн байгаа үрэжэлтэ полинууд болгоо. Республика дотор хлопок, сахарна свекло ба бусад техническэ культуранuудые тарилга үргэнөөр дэлгэрээ.

Октябрьска революциин урда тээ Киргизиин арад зон болбол бултадаа шахуу эрдэм номгүй байгаа. Хаанта засаг болбол киргизүүдые харанхы мунхаг ба бүдүүлиг байдалда барижа байгаа. Советскэ засагай үедэ эрдэм болбосорол ба культурын үргэн харгы Киргизиин ажалшадта нээгдэhэн байна. Киргизидэ мүнөө үедэ 1531 hургуулинууд, 25 техникумүүд, 6 дээдэ hургуулинууд, 23 научно-шэнжэлэлгын институдууд хүдэлмэрилжэ байна. Республика соо национальна литература ба искусство байгуулагдаа, национальна интеллигенциин олон-тоото кадрнууд урган гараа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ, манай Эхэ ороной үмэнэ үхэлэй аюул ерээд байхада, киргизскэ арад болбол СССР-эй бүхы арадуудтай хамта Советскэ Эсэгэ оронойгоо түлөө эрэлхэгээр байлдаа. Олон мянган киргизүүд шэн зоригго ба баатарлиг ябадалнуудайгаа түлөө Советскэ Союзай орденууд ба медальнуудаар шагнагдаа. Киргизиин ажалшан арад болбол дайсаниие дараха илалта туйлаха хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулаа.

ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Совет ба Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитет Киргизиин ажалшан арадые Киргизскэ Советскэ Республикын 20 жэлтэй дашарамдуулан амаршалхатаяа хамта, киргизскэ арад болбол мүн саашадаашье Советскэ Киргизиин арадай ажахын ба культурын хүгжэлтын түлөө, манай Социалистическэ Эхэ ороной улам саашадаа сэсэглэн мандахын түлөө эсэшэгүйгөөр тэмсэхэ гэжэ найдана.

ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Совет

ВКП(б)-гэй Центральна Комитет

Киргизскэ Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Совэдэй Президиумдэ

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совэдэй Президиум Киргизиин хүдэлмэришэд, колхозниигууд ба интеллигенциие Киргизскэ Советскэ Социалистическэ Республикын хорин жэлээр дашарамдуулан халуунаар амаршална.

Манай орондо советскэ социалистическэ революциин илалта хадаа киргизскэ арадай политическэ эрхэгүй байдалда ба национальна дарлалгада эсэс табижа, тэрэндэ ажахын ба культурна хүгжэлтын үргэн харгы нээжэ үгөө.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ Киргизиин ажалшад Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэри доро, агууехэ ород арадай ахадүүгэй туhаламжаар ажахын ба культурна байгуулалтада ехэхэн амжалтануудые туйлаа. Киргизскэ ССР-эй территори дээрэ горно-рудно ба шулуун нүүрhэнэй ажаүйлэдбэри байгуулагдаа, металлоболбосоруулдаг заводууд, хүнгэн ба эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриин предприятинууд баригдаа. Электрификацилха ба харгын байгуулгануудай хэрэгтэ ехэхэн амжалтанууд туйлагдаа. Мүнөө үеын хүдөө ажахын техникээр хангагдаhан Киргизиин колхозууд ба совхозууд шэнэ газарнуудай нилээд ехэ талмайе амжалтатайгаар болбосоруулаа, сахарна свеклын, ороhото ба техническэ культурануудай үндэр ургаса хангаха хэрэгтэ амжалтануудые туйлаа.

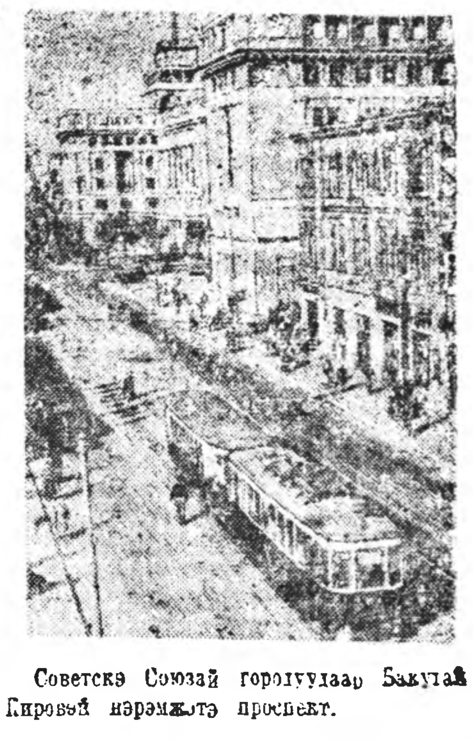
Ажахын байгуулалтын талаар амжалтануудые туйлаhанай үндэhэн дээрэ Киргизиин ажалшадай үнэр баян байдал дээшэлэгдээ. Республика дотор hургуулинуудай үргэн сеть дэлгэрэнхэй, техникумүүд ба дээдэ hургуулинууд байгуулагдаа, тэдэнь арад зоной культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ ба национальна интеллигенциин кадрнуудай нилээдгүй ехээр ургаха ябадалые хангаhан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үдэрнүүдтэ Киргизиин ажалшад үндэр дээдэ патриотизм, Ленин—Сталинай партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ байhанаа харуулhан ба Советскэ Союзай бүхы арадуудтай хамта өөрынгөө шэн зоригто ажалаар ба фронт дээрэ габьяата тэмсэлээрээ дайсаниие дараха илалта туйлаха ябадалые хангаhан байна.

СССР-эй Верховно Совэдэй Президиум болбол Киргизиин хүдэлмэришэд, колхозниигууд ба интеллигенци Ленин-Сталинай партиин хүтэлбэри доро республикын ажахы ба культурые улам саашадань хүгжөөхын түлөө, манай Эхэ орон-Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай хүсэ шадалые бүхэжүүлхын түлөө шэн зоригтойгоор тэмсэхэ гэжэ бата найдаhанаа мэдүүлнэ.

Киргизскэ Советскэ Социалистическэ Республика мандаха болтогой!

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совэдэй Президиум.

Советскэ Союзай городуудаар. Бакутай Кировэй нэрэмжэтэ проспект.

Ф. Шевцовой фото (ТАСС-эй фотохронико).

РСФСР-эй Арадай Комиссарнарай Совэдэй дэргэдэхи физкультура ба спортын хэрэгүүдэй комитет

РСФСР-эй Арадай Комиссарнарай Совэдэй дэргэдэ физическэ культурын ба спортын хэрэгүүдэй комитет эмхидхэгдэхэнь. Комитет дотор спортивна hургуулиин хэрэгүүдые, багашуулай ба hургуулиин залуушуулай физическэ хүмүүжэлгые, колхоздохи, совхоздохи, МТС-дохи г. м. газарнуудай физкультурна хүдэлмэриие хүтэлбэрилнэ управлени ба таhагууд, научно-методическа совет, спортын элдэб hалбаринуудай олониитын секцинүүд бии болгогдохо байна.

Шэнэ тээрмэнүүд колхозуудта байгуулагдахань

РСФСР-эй Арадай Комиссарнарай Совет колхозой тээрмэнүүдэй 1946 ондо хэхэ хүдэлмэри тухай тогтоол гаргаба. Арадай Комиссарнарай Совет болбол хизаарнуудай, областьнуудай гүйсэдкомууд ба автономно республиканууудай Арадай Комиссарнарай Совэдүүдые таряа татаха сезон болтор хүдэлдэггүй тээрмэнүүдые hэргээн болгоожо, шэнэ тээрмэнүүдэй барилгын түсэб дүүргэлгые хангажа, колхозуудтахи тээрмын ажалые hайжаруулжа, арад зоной тарял татаха хэрэглэлые хүсэдөөр хангахые үүлгэбэ.

Энэ жэлдэ Российска федерациин колхозуудта 1100 шэнэ тээрмэнүүдые бариха ба 12500 хүдэлдэггүй тээрмэнүүдые hэргээн болгоохо гэжэ хараалагдана. Тэрээнhээ гадна, жэлэй түрүүшын хахалта бүхы хүдэлдэг тээрмэнүүдэр тээрмэнүүд ба маслобойконууд засагдаха ёhотой байна. 500 колесно тээрмэнүүд жиирын гидротурбинада оруулагдаха байна.

Колхозой тээрмэнүүдтэ хэдэн мянган пара тээрмын шулуу хэхэ гэжэ нютагай ажаүйлэдбэриин Арадай Комиссариадта ба олзобориин кооперациин управленидэ мэдүүлэлгэ оруулагдаhан байна.

Эхэ гахай бүхэнhөө 31 поршоонхо абаба

ПОЛТАВА. (ТАСС). Долоон жэлэй турша дотор Евдокия Новак гэгшэ Покровско Багачанска районой Октябриин XIV жэлэй нэрэмжэтэ колхоздо гахайшаар хүдэлмэрилнэ.

Энэ алдарта малажалай мастерын нэрэ зөвсашье Украинада бэшэ, харин тэрэнэй заха хизаарhаа холо саагуур элирхэй. Бүхэсоюзна хүдөө-ажахын выставкэдэ хабаадалсаhан Новак болбол жэл бүри эхэ гахай бүхэнhөө 21—22 поршоонхонуудые түрүүлжэ абадаг байна.

Гайхамшагта амжалтые Новак хадаа нёлондо жэлдэ туйлаhан байна: даажа абаhан 5 эхэ гахайнуудhаа 157 поршоонхонуудые абаба. «Пташка» гэжэ эхэ гахай 43 поршоонхо түрэhэн байна. Нэгэ жэл болоhон поршоонхонуудай шэгнүүри түсэбөөрөө 100 килограмм байха ааш, 130 килограмм болоно.

Евдокия Новак гэгшын амжалтатай хүдэлмэри колхозой хамтын малажалые түргөөр ургуулхада арга олгоо. Тосхон соонь артелиин правлениhээ нэгэ хээр поршоонхо абаагүй колхозник гэжэ үгы. Новак болбол жэлэй турша соо 1058 ажалта үдэр олоhон байна. Тэрэ хадаа нэмэлтэ түлбэри болгон 18 поршоонхонуудые абаха байна.

И. В. Сталинай Зохёолнуудые хэблэжэ гаргаха тухай

Бүхэсоюзна Коммунистическа (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитедэй тогтоолой ёһоор И. В. Сталинай Зохёолнуудай түрүүшын ном гараһан.

Энэ ном соо 1901 онһоо 1945 он хүрэтэр И. В. Сталинай бэшэһэн зохёолнууд оробо. Энэ бүхы хэблэл 16 томһоо бүридэхэ ба политическа литературын гүрэнэй хэблэлээр 1946—1948 онуудай туршада гаргагдаха байна.

Зохёолнуудай түрүүшын гурбан томууд байгша, 1946 он соо гараха юм.

Нэгэдэхи томынь 1901 онһоо 1907 оной апрель хүртэр бэшэгдэһэн зохёолнууд орно.

Хоёрдохи томынь 1907 онһоо 1913 он туласа бэшэгдэһэн зохёолнуудые багтааха.

Гурбадахи томынь Агуу Октябрьска Социалистическа революциин бэлэдхэлэй үе сагта (1917 оной март—октябрь) хамаатай зохёолнууд болоно.

Дүрбэдэхи томынь (1917 оной ноябрь—1920 он) Советскэ засагай түрүүшын һарануудта болон харина сэрэгэй интервенциин ба гражданска дайнай үедэ бэшэгдэһэн зохёолнууд хэблэгдэхэ юм.

Удаадахи гурбан томынь—табадахи, зургаадахи, долоодохи—арадай ажахые һэргээн бодхоохын аргалал сагай ба советскэ гүрэнэй шалжан оронын үе сагта (1921—1925 онуудта) хамаатай зохёолнуудые эзэлнэ. 1924 онһоо В. И. Лениниэй нүгшэһэн саг (1924 оной январь) болтор бэшэгдэһэн зохёолнууд табадахи том соо орono. Зургаадахи том—1924 ондо хамаатай зохёолнууд болоно. Долоодохи том соо 1925 ондо бэшэгдэһэн зохёолнууд орono.

Оронoй социалистическа индустриализациин түлөө тэмсэлэй үедэ (1926—1929 онууд) И. В. Сталинай бэшэһэн зүйлнүүд наймадахи, юһэдэхи, арбадахи, арбан нэгэдэхи ба арбан хоёрдохи томууд болоно. Наймадахи ба юһэдэхи томуудтань—1926 ондо, арбадахи ба арбан нэгэдэхи томуудтань—1927 ондо, арбан хоёрдохи томдонь—1928—1929 онуудта бэшэгдэһэн статьянууд ба үгэнүүд, элидхэлнүүд орono.

Арбан гурбадахи томдо хүдөө ажахые коллективизациин ба социалистическа индустриализациин улам саашадаа хүгжөөхэ асуудалнуудта гол гүнзэгы зорюулагдаһан, 1930—1933 онуудай зохёолнуудые эзэлнэ.

Арбан дүрбэдэхи томдо—СССР дотор социализм байгуулха ябадалые түгэсхэхын түлөө тэмсэлдэ, Советскэ Союзай шэнэ Конституци байгуулха ябадалда, дэлхэйн хоёрдохи дайнай эхилжэ байһан оршон байдалда эб найрамдалай түлөө хэһэн тэмсэлдэ зорюулагдаһан, 1934—1940 онуудай зохёолнууд орono.

Арбан табадахи томой ухаань—1938 ондо тусхай ном болоод гараһан «ВКП(б)-гэй түүхэ. Хураангы курс» гэжэ И. В. Сталинай бэшэһэн хүдэлмэри болоно.

Арбан зургаадахи томдо Советскэ Союзай Эсэгэ оронoо хамгаалгын дайнай үеын зохёолнууд орono гэбэл: Агуу Октябрьска Социалистическа революциин ойн удхэлнүүдтэ И. В. Сталинай хэлэһэн элидхэлнүүд, үгэнүүд ба приказууд, Германи ба Японии дарлгэжа капитуляци хэһэнтэйнь дашарамдуулан арад зондо хандаһан хандалганууд ба бусад документнүүд.

Томуудай соохи бүхы зохёолнууд бэшэгдэһэн гү, али тунхаглагдаһан сагаараа удаа дараалан хэблэгдэхэ байна. Том бүридэ оршол, мэдээ үгэхэ шанаргай хурнангы хабсаргалтанууд ба биографическа хроника бэшэгдэхэ юм.

И. В. Сталинай Зохёолнууд 500 мянган тиражтайгаар хэблэгдэхэ.

Хүн хүнэй захилгаар тэрэ номой тираж тараагдаха юм. Гүрэнэй хэблэлнүүдэй ном худалдаха газар (ОГИЗ) 1946 оной февралиин 1-һээ И. В. Сталинай зохёолнуудта захюулжа эхилхэнь.

Захиха условинь: том бүриин үнэ—6 түхэриг. Гүрэнэй хэблэхэ газарнуудай ном дэбтэрэй магазинууд захилгые хүлеэжэ абаха юм.

И. В. Сталинай Зохёолнуудай зарим томуудай гаража байха зэргэтэр тираж зарим хубинь ном дэбтэрэй магазинуудаар худалдагдажа байха юм.

* * *

Өөрын сагта хэблэгдэжэ гарахаа байһан И. В. Сталинай Зохёолнуудай нэгэдэхи томынь 1901 онһоо 1907 оной апрель болтор бэшэһэн зохёолнуудые багтааха.

Энэ үедэ нүхэр Сталин антимарксистска болон оппортунистическа элдэб урасхалнуудтай тэмсэл хэжэ, Закавказьеда ленинско-искровска, большевистскэ организацинуудые байгуулжа, тэдэнэй ажал-ябуулгые хүтэлбэринэ. Өөрынгөө зохёолнууд соо марксистско-ленинскэ һургаалай гол принципүүдые үндэһэлэн хамгаална.

Тэрэ том хадаа 1901 ондо бэшэгдэһэн хоёр статьянуудаар нээгдэнэ. Грузинска революционно бүлэг марксистнуудай «Брдзола» («Тэмсэл») гэжэ грузинска анха түрүүшын нюуса газета гаргаха ябадалда зорюулһан. «Редакциһаа» гэһэн түрүү бэшэг соо пролетаринадай революционно тэмсэлдэ нюуса хэблэлэй удхаһаниие харуулагдана.

«Российска социал-демократическа партиин ба тэрэнэй ойрын зорилгонууд» гэжэ статья соо утопическа социализмын таарамжагүй ябадал элирхэйлэгдэнэ, баруун-европейскэ реформистнууд—бернштейнианнууд болон тэдэнэй Россида дахуулшад «экономистнууд» шүүмжэлэгдэнэ, хүсэтэй ба нэгэ жагсаалтай, революционно марксистска партиин шухала байһаниинь баримталагдана. Энэ статья соо хаанта хуули засагта эсэргүүсэн пролетариадай хэхэ политическа тэмсэлые хүтэлбэрилхэ талаар партиин ойрын зорилгонууд харуулагдана.

«Социал-демократи национальна асуудалые ямараар ойлгоноб?» (1904 он) гэһэн статья соо национальна асуудал гушаа марксистскэ партиин программын теоретическа гайлбари үгтэнэ, грузинска федералистнууд—Закавказьедахи социал-демократнуудай болон националистическа бусад бүлэгүүдэй буржуазна национализм уулалан харуулагдана.

„Пролетариадуудай анги ба пролетариадуудай парти“ (1905 он) гэһэн статья болбол парти тухай ленинскэ һургаалые, илангаяа партиин уставай нэгэдэхи параграфай ленинскэ формулировкые хамгаалха ябадалда зорюулагдана.

«Партиин арсалдаануудай тухай тобшо тэмдэглэл» (1905 он) гэһэн брошюра соохи «Социал-демократа харюу» гэһэн статьи соо ба мүн «Кутаисаһаа бэшэгүүд» соо «Юу хэхэб?» гэһэн В. И. Лениниэй номой гол идейнүүд—хүдэлмэришэдэй хүдэлөөндэ социалистическа идеологиин үүргэ ба удхань хамгаалагдажа бэшэгдэнэ. Эдэ зохёолнууд соо марксистскэ партиин идеологическа үндэһэ баримтанууд бүхэлдөө гаргаража харуулагдана.

1905 оной орондой нэгэдэхи революциин үедэхи партиин тактикын асуудалнуудые хүгжөөжэ харуулһан хэдэ хэдэн зохёолнууд тэрэ том соо оролсоно. Тэрээндэ хамаатана гэбэл «Зэбсэгтэ восстани ба манай тактика», «Сагзууриин революционно правительство ба социал-демократи» гэжэ статьянууд, «Хоёр талалдаан» гэжэ брошюра ба бусад.

«Аграрна асуудал» ба «Аграрна асуудал гушаа» (1906 он) гэжэ статьянууд ба РСДРП-гэй Нэгэдүүлхэ IV дэхи съезд дээрэ хэлэһэн «Аграрна программые шэнэдхэн хараха тухай» гэжэ үгэнь том соо орono.

«Мүнөөнэй байдал ба хүдэлмэришэдэй партиин нэгэдүүлхэ съезд» (1906 он) гэжэ брошюра РСДРП-гэй нэгэдүүлхэ дүрбэдэхи съездын дүнгүүдтэ зорюулагдаа.

«Англиин тэмсэл», «Фабрикна хуулинууд ба пролетарска тэмсэл» (1906 он) ба бусад хэдэ хэдэн статьянууд соо пролетариадай ангиин тэмсэлдэ партиин болон профсоюзуудай үүргэ тухай асуудал туйхагдана.

Закавказска большевистскэ организацинуудай үмэнэһөө И. В. Сталинай бэшэһэн прокламацинууд мүн лэ тэрэ том соо багтаана. Хаанта хуули засаг ба капиталистнуудай үлэгдэлнүүдтэ эсэргүү зэбсэгтэ восстани хэжэ, революционно тэмсэл дэлгэрүүлхэ гэһэн уриалнууд эдэ прокламацинууд соо табигдана.

«Анархизм гү, али социализм?» (1906—1907 онууд) гэжэ хүдэлмэреэр нэгэдэхи том дүүрэнэ, тэрэ ном соо марксистска партиин теоретическа үндэһэ баримтанууд—диалектическа ба историческа материализм, социалистическа революци ба пролетариадай диктатурын асуудалнууд, хүдэлмэришэн ангиин политическа хүтэлбэрилэгшэ болохо марксистска партиин удхаһанар харуулагдаа.

Нэгэдэхи томдо ороһон зохёолнуудай ехэнхи хубинь грузинска нюуса ба ниитэ хэблэлдэ тунхаглагдаһан байгаа. Эдэ зохёолнуудай олонхинь анха түрүүшынхеэ ородой хэлэн дээрэ гараба.

Зохёолнуудай нэгэдэхи томдо авторай оршол үгэ бэшэгдэһэл.

И. В. Сталинай Зохёолнуудай хэблэгдэжэ гараһан ябадал манай партиин идейнэ ажабайдалда шухала ушартай болохо байна.

Нүхэр Сталинай зохёолнууд соо социалистическа революциин илалтын ба манай орон дотор социалистическа общестые байгуулхын түлөө, Советскэ гүрэниие байгуулхын ба бэхижүүлхын түлөө большевистскэ партиин хэһэн эрхэбтэр ехэ түүхэтэ ниитэ согсолон харуулагдана. Марксистско-ленинскэ теори болбол шэнэ дүршэлөөр нүхэр Сталинай зохёолнууд соо хүгжөөгдэһэн ба баяжуулагдаһан байна.

Нүхэр Сталинай Зохёолнууд хадаа большевистскэ партиин түүхэ болон теори шудалхада, олониитын ажабайдалые хүгжөөхэ законууд болон коммунистическа общество байгуулха замуудай тухай марксистско-ленинскэ наука шудалха ябадалдань партиин кадрнууд ба советскэ интеллигенцидэ горьотой ехэ туһаламжа болохо байна.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй дэргэдэхи Маркс-Энгельс-Лениниэй институт.

БМАССР-ЭЙ СОВНАРКОМДО

1946 оной мартын 10-һаа 15 хүртэр Улан-Удэ городто Бурят-Монгол республикын колхозникууд, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай уранһайханай самодеятельностиин республиканска харалга үнгэргэхэ гэжэ БМАССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет тогтообо.

Мүн уранһайханай самодеятельностиин республиканска харалга үнгэргэхэ гуриим баталагдаһан байна.

Уранһайханай самодеятельностиин республиканска харалга үнгэргэхэ республиканска комисси доро дурсагдаһан составтайгаар баталагдаба:

Ершов М. А.—БМАССР-эй Арадай Комиссарнарай Советэй түрүүлэгшын орлогшо (комиссиин түрүүлэгшэ).

Шмаков Н. В.—БМАССР-эй Арадай Комиссарнарай Советэй дэргэдэхи культурно-гэгээрэлэй эмхизургаануудай Управлениин начальник (комиссиин түрүүлэгшын орлогшо).

Комиссиин члену уд:

Архинчеев Г. Н.—БМАССР-эй Арадай Комиссарнарай Советэй дэргэдэхи искусствын Управлениин начальник, **Либерзон Л. Ф.**—Бурят-Монголой гүрэнэй Лениниэй орденто хүгжэмтэ драмын театрын директор, **Кузьмина Г. М.**—Арадай творчествын байшангай директор, **Красный С. В.**—Бурят-Монголой колхозно театрын уранһайханай хүтэлбэрилэгшэ, **Семенов Б. С.**—ВЛКСМ-эй обкомой секретарь, **Петухов П. М.**—ВКП(б)-гэй обкомой пропагандын таһагые даагшын орлогшо, **Петухов И. Н.**—ВКП(б)-гэй горкомой секретарь, **Берлинский П. М.**—Музыкально хүтэлбэрилэгшэ, БМАССР-эй арадай артист, **Сампилов Ц. С.**—РСФСР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша, **Уринов Я. И.**—Ородой драматическа театрын директор, **Галсанов Ц. Г.**—Уранзохёолшодой союзай түрүүлэгшэ.

Бүри эршэтэйгээр хүдэлмэрилнэ

Улан-Үдын модоной заводой коллектив 28-дахи ойдо дашарамдуулан абаһан социалистическа уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргээд, мүнөө нүхэр Сталинай элидхэлдэ харюу болгон бүри эмхитэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

Тус завод мүнөө февраль һарынгаа даалгабари 124 процент дүүргэжэ, гүрэндөө барилгын модо олоор дабагаар үгэбэ.

Заводой олон эдибхитэй хүтэлбэрилэгшэдэй дундаһаа өөрынгөө оролдосотой хүдэлмэреэр мастер нүхэр Округина шалгаран гараба. Энэ патриот үдэр бүхэнэй даалгабаряа 113 процент дүүргэдэг байна. Мүн мастер нүхэр Алексеев тэрээнһээ нэгэшье дутангүй хүдэлмэрилжэ, хаалаанайгаа нормые хододоо 110 процент дүүргэдэг юм.

Түсэбөө уридшалан дүүргэнэ

Республикын промартельнүүдэй хоорондо үргэнөөр дэлгэрһэн социалистическа мүрысөөндэ Городок городой «Искра» гэжэ артелиин хүдэлмэрилэгшэд үндэр амжалтануудые туйлаба.

Энэ артель февралиин 23-ай мэдээгээр һарынгаа түсэб 123 процент дүүргэжэ, гүрэндөө нилээд ехэ продукци үйлэдбэрилһэн байна.

Мүн Яруунын аймагай «Красный Витим» гэжэ артель февралиингаа даалгабари 121 процент дүүргэбэ.

Дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба

Улан-Үдын Бурмонторгын системын худалдаа-наймаанай хүдэлмэрилэгшэд үнгэрэгшэ жэлдэ эрхимээр хүдэлмэрилжэ эд бараанай эрьесээр республика дотороо түрүү һуури эзэлһэн байгаа.

Энэ амжалтануудыень хаража, БМАССР-эй Совнарком тус эмхи зургаанда дамжуулгын Улаан туг ба 10.000 түхэриг шагнал барюулхаар тогтоол гаргаба.

Һаяхан Совнаркомой үмэнэһөө худалдаа-наймаанай нарком нүхэр Танхаев энэ шагналые ба дамжуулгын Улаан тугые Бурмонторгын хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ директор нүхэр Сковороднинада барюулба.

„Эрхим малшан“ гэһэн нэрэ зэргэ олохын түлөө мүрысөөн

Малые һайнаар адуулха хэрэгтэй

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой XXI пленумэй шиидхэбэринүүд социалистическа малжахые хүгжөөн олошоруулха гээд бүхы арга-боломжые элирүүлжэ үхэтэлөө хэнгэ, колхозой парти на организацинууд колхозой правлениин ба малшадай урда айхабтар харюусалгатай зорилгонуудые табяһан байна юм. Плениин мэдэ энэ шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын зорилгоор Хэжэнгын аймагай «Зургаанай» зимэ колхозой партиина эхин организаци болон правлени иалээдгүй оролдолго гаргаһан байна.

Тиин, малшадай хоорондо социалистическа мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байна. Ферма, гүүртэ, отара, малшадай тунда мүрысөөтэй договор хэгдээд, тэрэнь шалгагдажа, илажа гарагшадта шагнал олгогдоһоо байна.

Мүнөө жэлдэ үбэлөөр гол бага байһан тэрэһээ малдаа нэмэлтэ тэжээл сугтуулха ябадалда гол анхарал табигдаба. Иимэр, үбэлэй үедэ хагда бур гаһиһанай мүнөөр ба бусад зүйлэй нэмэлтэ тэжээлнүүд 700 центнер суглуулагдаа. Мүн үбэлэй үедэ үхэр малые сай үргэжэ адуулха ябадал гол шухала гэшэ. Мүнөө үедэ 400 шахуу эбэртэ бодо мал 165 толгой адуу морид ба 1590 толгой хонин һайнаар хото адуулагдажа ябана.

Малые үбэлөө орондосоной һайнаар харууһалан, эб гуримаар адуулаад байхада хүсэ шадалаа гээнгүй, үбһэ идээд байһан малһаа үлүү хүсэ эд байгшень малай түрүү малшад бага бэрхэшээлэ. Үбгэржэ наһатай болоһон хонишон Буда Сангатов гэгшэ хонидоо бүхэлэн үбэл соо адуулжа байна. Сангатов хадаа үнэн зүрхэлэн оролдохо, хонидоо адуулдаг байна. Энэ хадаа социализмын үндэһэн бэлшээриин газарай сайн хүрэөөр элжэжэ хагдан тулгааһан малые хүтэлмэринүүдые хэдэг юм. Гадна байра байдалынь дулаанаар байһан, хонидой гэрэлые үдэргөө оботогуйнаа дэгнэхэ эда арлые бэелүүлдэг байна. Тиимэһээ тэрэнэй хара

жэ байһан хонид тобир таргануу байха юм.

Малжахын түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадагшад—колхозой МТФ-ын дааһан нүхэр Найданова КТФ-е даагша Санжиев гэгшэд фермэнүүдэйгээ һүргүүдые зүбөөр хоруулжа, тэдэнээ тобир таргана ондо оруулхын тулада үнэн сэхээр оролдоно. Энэ нүхэд малшадай дундахи жэнг зарим ехэ хэдэн һайн ажал табинхай. Хэрэ адуулагдаж малнуудай бэшээ иле зүбөөр хубаарилан, ээлжээтэ гуримаар хэрэглэжэ заабарилжа бэелүүлдэг, малай үһатуури дэбисэр гэрэ мэтые һайнаар бэлдэдэг юм. Тэрэний һаар, малнуудынь һайн хүсэтэй зазан.

Зүгөөр, малай үбэлжэлгэ энэ мэтын хүдэлмэринүүдые хэзээр хиналта хэжэ, харин һүргүүдые хүхэ ногоон дээрэ гаргаха саг үдэ тулаһань малшадай урдахи зорилгонууд угаа ехэ байна. Юуб гэхэдэ, малай түл абалга эхэлэн нухата хүдэлмэринүүдэй нэгэн мүн. Мүнөө малай колхозой 100 гаран хоньд хурьгалаад, 16 шахуу үнеэд тугалаа байна. Эдэ шэнэ түлнүүдые һаанаар үргэхэд, нэгэшье үхүүлгүй гэнжэлэхэ байнаб. Тиин, бүхы малнуудай жэгтэр түлэхэ саг дүтэлбэ, эдэниие бэлдэхэ тэгэжэ үгтэжэ, тариинань үхүүлэгүй хамаг аргабаримжануудай манай колхоздо хүсэд бии.

Партиин организаци болон колхозой правлени хадаа 1945—46 онуудай адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ зорилгоор тайлбар, малшадай культурна байдал һайжаруулха тэдэнэрэй ориолгонуудые хангаха хэрэгтэ гол анхарал табидаг байна.

Малжахын гүртэ үүл дээрэ хоёр улаан булан нээгдэнхэй. Эдэ культурно-гэгээрэлэй, агитационно-политическа хүдэлмэринүүд ябуулагдадаг байна. Мүн хоёр баани тохеорэ дэлхэй. Малшадта 50 метр бүд 8 шара витека 2 дахи ба бусад зүйл нэгэ үгөө.

Зүгөөр улаан булан мэтын культурна эмхи зургаануудта шухала хэрэгсэлнүүд болохо политическа, уран зохёолой литературанууд, лозунг, плакатнууд, саарһа, карандаш, лампа керосин ба бусад зүйлнүүд гол дутамаг байна. Энэ мэтын зүйлнүүдээр хүсэд хангагдаагүй культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри малшадай дунда үшөө һайнаар ябуулагдаха зэргэтэй. Тиигэбэшье, дутамаг гэжэ шалтаад, гараа барижа байха гүй, дээрэһээ культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һайнаар үнгэргэдэг байна.

СССР-эй Верховно Советэй һунгалтануудта зорюулагдан ябуулагдаһан агитационно-политическа хүдэлмэриһөө таһаршагүй малшадай ниитэ эдэй темэнүүд дээрэ 50 гаран хөөрэлдөөнүүд болон лекцинүүд үнгэргэгдөө. Малай үбэлжэлгэ эхилһэн сагһаа хойшо малшадай дунда социалистическа мүрысөөнэй дүн олоод 3 удаа шалгагдаһан байна.

Социалистическа малжахые зэбхэн тэжээлээр хүсэд хангаха гэһэн зорилгоор Иволгын аймагай Лениниэй нэрэмжэтэ колхозой члэнүүдэй хангалганай колхозой эрэгтэй эмэгтэй колхозникууд угаа халуунаар угтажа, энэ мүрысөөндэ халуунаар оролсоо. 73 наһатай медальта Луговой Бэлэр Батмаевай гэбэри Жоро Герасимовска тусхай ... гэжэ мүрысөөндэ ... үбэлэй үедэ ... ехэ хүдэлмэринүүдые—тэшэн хамаг шабхэ гаргаха мэтын хүдэлмэри ябажа байна.

Колхозой правлени болон партиин организаци адуу мала тобир тарган ондо оруулха, тэдэниһээ хүлеэгдэжэ байгаа түлнүүдые хорогтогүйгөөр тэжээхэ, тэрэншэлэн малай ашаг үгэлгэ нэмэгдүүлхэ мэтын шухала асуудалнуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ зорилго табинхай. Колхозно малжахые олон тиин хүгжүүлхэ аргабололжонууд манай колхоздо бүрин бии байна.

Ц. ЦЫДЕНОВ, Хэжэнгын аймагай „Зургаанай“ колхозой партиина организациин парторгой секретарь.

Миллионер колхозой малшад

Яруунын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Гомбоев, бухгалтериинь нүхэр Алексеева) 1945 оной жэлэй госсоо гаргажа дүүргэлэй байна.

Энэ колхоз 1945 оной туршада сметээр харагдаһан 899.595 түхэриг оронуудороно 1.138.379 түхэриг оролго оруулба. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндэ тушааха бүхы уялгата түлөөрнүүдээ 100 процент дүүргэжэ бэ зарим зүйлнүүдые 1946 оной түлөөрнүүдһээ ... оруулһан байха юм.

Хүдөө ажалай артелиин уставые паряа нягтаар сахижа колхозоо хүгжөөхын түлөө бүхы хүсөөрөө тэмсэһэн Карл Марксын колхоз 1945 ондо малажалые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб адуу моридоор—41 толгой, эбэртэ бодо малаар—131 толгой, хонин ямааар—218 толгой үлүү эн дүүргэһэн айла. Малажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ үнэн сэхээр оролсоһон Карл Марксын нэрэмжэтэ миллионер колхозой члэнүүд колхозоо большевистскэ еэһэдэгөө бали шадал тал оолгожо шадаа.

Колхозой хэдэн олон түрүү малшад ажалай нэмэлтэ түлөөрнэ 133 хурьга, 14 тугал абаһан байха юм. Жэшээлхэдэ, хониной-товарна фермын даагша Дашицырен Цыбиков—12 хурьга, малшад Нимит Будаева—16 эшэгэ, Цымжит Цыремпилова—13 эшэгэ, хонишод Цырема Будаева—10 хурьга, һүнэй товарна фермын даагша Цырен Доржиев—10 толгой тугал гэхэ мэтэ ажалай нэмэлтэ түлөөрнэ абаһан байна.

Колхозой түрүү хүнүүд ажалта үдэрөө нилээд ехэ мүнгэ болон эдээ, хоолой зүйлнүүдые абаха болоо. Түрүү һаалиншан Бутит Ешидоржиева гэгшэ өөрынгөө бүлэ энергэй хамта 1945 оной туршада 1.483 ажалта үдэр оложо, 7537 түхэриг мүнгэ 163 килограмм тоһо, 193 килограмм һү гэхэ мэтые абба. Тэрэшэлэн артелиин член Василий Андреев гэгшэ бүлэнэргэеэ хамта үнгэрэгшэ жэлдэ 1064 ажалта үдэр олоод, 5.479 түхэриг мүнгэ, 117 килограмм мяха, 13 килограмм тоһо, килограмм һү гэхэ мэтые абаха юм. Һүнэй-товарна фермын нүхэр Жигмитов өөрын гэр хүнтэй Данеева гэгшэтэй хамта 1042 ажалта үдэр олоһон байна. Тиин, 5366 түхэриг мүнгэ, 115 килограмм мяха, килограмм тоһо, 135 килограмм ... абаа. Энэ мэтын жэшээнүүд олон байха юм.

Миллионер болоһон Карл Марксын нэрэмжэтэ артелиин эрэгтэй эмэгтэй бүхы члэнүүд сайн ажалаа улам хүгжөөн, Сталинска таван жэлэй түрүүшын жэлдэ үшөө ехэ амжалтанууд туйлахын түлөө шалгаран тэмсэжэ байна. Тиин, энэ колхоз 1946 ондо малаа улам олошоруулан, тэрэнэй шэлые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ зорилгоор ургаса хуряахын тулада бэлэдхэлые эрхимээр ябуулжа байһаниинь лабтай.

Добчин ДУГАРОВ.

Сосново-Озерск.

Малаа гарзалуулжа байна

Зэдын зарим колхозууд үбэлжэлэй эхинһээ хойшо үхэр малаа хорожо гуража байна. «Социализм» колхозой адуу мал бүри амгалан бэшэ байдаг. Энэ ноябрь һара эхилжэ үхэр малынь хорожо байна юм. Имагтал байгаа харууһанай муугаар болоод 3 толгой адуу морин, 6 эбэртэ бодо мал хэдэн хонин ялангаһаа. Тэдэ, колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон малажалай ферма ажахы малшад олон толгой адуу мал хорооһон гэжэ хүнүүдые элирүүлжэ, тэдэнэргэ гэм зэм тохоогүй байна юм.

Лениниэй нэрэмжэтэ колхозто февраль һара соо хоёр эбэртэ бодо мал үхэһэн, амар дүүрэн адуулшан бэлдээгүй байна. Дурсагдаһан колхозуудта үхэр малаа турангуй ондо оруулха дүүрэн арга байгаа. Гэбэшье тэдэ аргаа боломжоо хүсэд хэрэглээгүй. Үбэлэй бэлшээриие һайнаар хэрэглэжэ, үбһэ тэжээл зэргээ аха, арбалха, малшадай бүлэ эдэ адуулха тухай һайла хэдэг болбошье. Эдэ колхозууд үнэн зүрхэ оюушые хэлэгүй байна. Гадна дээрэхи колхозууд үхэр малай байра байдалые үргэн зэбэһэн дэблэхэрээр хангалгүй байһаар. Үбһэ, һолоомоор дутамаг байһан мүртөө нэмэлтэ тэжээл суглуулха ябадалые тоодоггүй зан налгаа.

«Улаан Үнеэтэ», Гэгээтын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ, «Красный пахарь» колхозуудай малажалай фермэнүүд адуу малые үбэлэй үедэ үхэмжэ һайнаар харууһалаха ниигэн уялгаа дүргэ хэрэгтэй гэхэдэ һэжэг боломоор бэшэ. Юуб гэхэдэ, эдэ колхозуудай зарим фермэнүүд малай байра байдалые хүсэд хайхалгүй байһан, урин дулаан болгоогүй байна. Гадна фермын, гүүртэнүүдэй зарим хүдэлмэрилэгшэд малаа халамжалгүй өөр хэрүүһэнэ.

Үбһэ тэжээл зүгөөр гаргаха тухайн эдэ колхозуудай олонхи фермэнүүд оролдоогүй байнаар. Тэжээлээ хото соо хэхэ мэдэ эдоулхын оронда газаараар тараажа үгөөд, шэдэлээр шобхо соо уряа жархина. Үүнэй бэшэ малые захаараа хэрэг эхэ тушаа эндэхин арадаа бэтгэр хангадуулна.

Үбэлжэлгые хангалтагүйгөөр үнгэргэжэ байһан мүртөө энэхэ зарим колхозууд үхэр малаа хуули бусаар гаргажа байха юм. Жэшээнь, Гэгээтын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Бунтуев гэгшэ захиралтаар хэдэн олон мал хуули бусаар үгтэһэн байна. Тэрээнһээ «Красный пахарь» колхозуудаа адуу малые олдоно ... байгаа тэдэ ...

Дурсагдаһан колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үбэлжэлгэ гэгшэ малажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб дүүргэхын тэдэ ... хэрэг үшөө хүсэд мэдэнгүй байна. Тэдэ хүтэлбэрилэгшэд хэдэн малаа хорожо хаяжа байна. Тэдэ хүтэлбэрилхэ колхозуудай адуу малай үбэлжэлгэ хангалтагүй үнгэргэжэ байна. ... колхозууд адуугы дарна, гарзагүй гүрэнэй хүлэлтэнүүдые абаха байна.

О. ГРИГОРЬЕВ.

Өөроо бүтэхэ ябадалда найданхай

Энэ жэлэй үндэр ургаса хуряахын түлөө үнэнөөр тэмсэл хэжэ байһан колхозуудай Иволгын аймаг соо олон байһан болобошье, зарим нютагуудаарынь хабарай таряалгада бэлэдхэлые өөрөө бүтэхэ ябадалда найдажархиһан артелинууд бии байна. Саянтын сельсоветэй XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз полевой хүдэлмэридэ бүри хангалтагүй бэлэдхэлтэй. Правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Мальников поли дээрэ үглөө мүнөөгүй гараһаа бэтэн болообди гэжэ этигэлтэйгээр хөөрэжэ һуудаг. Зүгөөр шалгаад үзэхэдэ, энэ колхоз таряалгада бэлэдхэлые таһалдуулха аюулда хүргэһэн байна.

Үрһэнэй фондын таряае хүсэд хаагаагүй мүртөө бии ба һэн хүрэнгын гөө шанарые лабораториидо шалгуулаагүй байха юм. Хүдөө-ажахын машина зэмсэгүүдые шанар муутайгаар заһаарихаһаа гадна, түсэбөө дүүргэхэ агаашьедүй ба һаар.

Таряалгада ябаха хүдэлмэришэ моридойнь дэлаад нолетэ тураһан ай. Таряанажалай 3 дахи бригадын морид бүри муу шадалтай байна. Зарим моридынь байдал харууһанай муу дээрэһээ гарзалжа байгаад. Энэ жэлэй январь һаа хойшо эдэ 12 толгой морид гарзэһан байха юм. Үбһэ тэжээлынь дутажа байна. Таряалгын үедэ хэрэгтэй дэмэ тэжээл таһалгадаагүй байха юм.

Гадна, тус колхозой малажалай зарим фермэнүүд үбһэ тэжээлгүй дээрэһээ амгалан бэшэ байдалда оршнохо. Хонин-товарна фермэ тэрэ тураһан һүргүүд олон ба хорото болоһон байха юм.

Колхозой үйлэдбэриин гол һайн болохо мал болон таряанда ямар шухала хэрэгтэй нимэ харадаһаар тэрэдэ дары сагаа эсэс табигдахагүй. Таряалгада бэлэдхэлые өөрөө бүтэхэ ябадалда найдажархёод, ... һуугаан XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ ... ников гэгшэ хабарай полевой ... риие хаһа саг соонь, эрхим ... тайгаар үнгэргэхэ тушаа ямарш ... жээ а анагүй. Тиимэдэ Иволгын ... гай хүтэлбэрилхы эмхи зурганууд ... хозые нимэ байдалда оруулһан ... лэгшэдэ һанамкаяа хэлэжэ, ... амсуулха зорилготой.

Р. ДАШИ...

УРАНҺАЙХАНАЙ ХУУДАҺАН

...ай ролине наадагша артист ... Линхобоин

Энхэ-Булад баатарай ролине наадагша артист **А. А. Арсаланов.**

Арюун-Гоохоной ролине наадагша БМАССР-эй габьяата артистка **Н. К. Петрова.**

Эрхэ-Мэргэнэй ролине наадагша артист **В. Б. Шоболов.**

Шуумар баатарай ролине наадагша артист **Д. Д. Дугаров.**

Хэшэгтэ дарханай ролине наадагша артист **А. С. Карпов.**

И. Красавцевай фото.

Залуу артистнуудай ургалта

«Энхэ-Булад баатар» гэжэ оперо шэнээр табигдаба

...ан манай Бурят-Монголой Гүрэнэй ...эй орденто хүгжэмтэ-драмын театр ... бурят-монгол арадай түрүүшын ... болохо «Энхэ-Булад баатарые» шэ... ...ин табижа, олон түмэн зэнине ...улһан байна. Энэ оперые зохеог... ...бол: композитор—М. Фролов ба ... угэнүүдые найруулан зохёогшо ...тург Цамжал Балдано мүн.

...т-монгол арадай хүгжэмэй культу... ...бол хэдэн зуун жэлһээ хойшо ...оной аман үгэ ба дуунуудай до... ... хүгжэн гараһан байбашье, түс... ...ые сценэ дээрэ наадан, дуулан ... талаараа тон һаяхан байна гэ... ...лгэхэ хэрэгтэй.

... оперын удхашанарые тобшолон ... нимэ.

...ун солбон бурят арад зон гайхам... ...айхан сэсэг ногоон тала дээрэ ...аадаа хэжэ, хүхин сэнгэн, ту... ...айхан «ёхор» наадаа наадажа ...нобэшье энэ болбол хамаг зондо ...ee түгеегдэһэн амгалан һайхан ..., харин шэрүүн абарита хаанай ...о байһан хашалаанта муухай үе ... Тиимэдэ,—хаан агнуурида гарад ...нса дахеогоор хүн зоной хүхюун ...гэнтэ унтаржа, ишэ тиишээ ... ошонод. Мүн баһа шэрүүн хаа... ...уу шанга хэһээлтэһээ айһан ...айхан шарайтай Арюун-Гоохон ... өөрынгөө эсэгэ үбгэн дархан ...эд бэеэ нэгэн хорголно. Энэ ... Арюун-Гоохоной сэбэр һайхан ша... ... сэһаа хойшо атаархан шуна... ...ан хаанай эрхэ хүбүүн Эрхэ... ... гэгшэ харажархиһан байгаа ...эрэ басаганда хаанай утаган хү ... нэрлэгдэһэн, эрэлхэг зоригоо ...ртые хүнһөө абгашагүй залуу ... Энхэ-Булад дурлаһан байгаа. Эн... ... болбол «өөрынгөө хаан эсэгын ... мүнгэн һэлмые»—арад зоноймгоо ... түлөө тэмсэхэ. алтарта һайхан ... хүбүүд болгон хайлуулхаяа энэ ... асаржа угэнэ. Энэ ушарые ...нэй хойноһоо дахажа ябадаг ...нууд тагнан хараашалжа, арадай ... Энхэ-Буладта шэрүүн хаанай ха... ...ые бэлдэжэ байһан үень тэрэ ...

...-Гоохон басаган ба Энхэ-Булад ...аа хоёрой һэшхэлээ нииллүүлһэн ... бүхы зүрхэ сэдьхэлээ нэгэн ...доро аялгалуулан дуулажа байһан ...арахада хүнэй досоо ямар пайхан ...алархай сэдьхэлнүүд түрэнэб ... үедэ Энхэ Буладай хани нүхэр ... Шуумар баатар хаанай аблан ехэ ... дуулагдажа ерээд байна. Тиибэ... ...Булад хадаа дарханай басаган ...айхан Арюун-Гоохон хүүхэндэ ... дуранинь ямаршье агнуурини ... дииилэжэ байһан болобошье. Хэ... ...архандаа хаанай һүлдын һэлмэ ... болоһон зэбэнүүдээ абахаяа хү... ...сono. Гансахан инаг амраг ... ...ын хара дарханай басаганда ...үлеэхэ, пимэ ехэ хара абалгад ...отой болоһолинь тодорно.

... уйлод ор ... хамаг ... ...айхамшагта бурят дуунай хүгжэм ... найруулһан элэ бүхы зүйл... ..., тэрэ урда сагай абари муу... ... түрэлхитэй ямар ехэ хүн ... доромжолжо байһанай кар... ... харуулагдана. Угаар юуй ... өөртөө нийтаһан хаан болбол ... хүмүүжүүлһэн Эрхэ-Мэргэн ... хамаг ехэ аюулай сохилтые ... абаха ёһотой һэншни гэжэ ...инь тэрэ бэлэй.

... хаанай агнуурида байһаниие һам... ..., хаанай албатан сэрэгэй хү... ... басагад хүүгэдэй ехэтэ наадан ... байһан үе болоно. Гэнтэ ... агнуурһаа бусажа, өөрынгөө ... асууна. Энэ үедэ Энхэ... ...арай харша дайсан болохо ... хүбүүн Эрхэ-Мэргэн гэгшэ ... бэе удаганнуудые тухиржа хаа... ... һэлмые Энхэ-Буладай абажа ... тухай мэдүүлнэ. Илангаа

энэ зүжэгэй гурбадахи актнь хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэжэ, ухаан бодолые ээлмэ хүсэтэй байха юм. Ушарынь энэ акт дотор арад зоноймгоо зол жаргалай түлөө оролдон ябаһан Энхэ-Булад баатарай хамаг бүхы эрэлхэг һанаал ба хүсэтэ зориг болбол бэелүүлэгдэхэ шахуу болоно.

Энхэ-Булад баатарые өөрынгөө хани һайхан арад зоноймгоо ашаг туһын түлөө тэмсэн, зүрхэ сэдьхэлээ үгэһэнэй түлөө хүшөөрхэн, өөрынгөө дорой муухай, наймааша жэжэ сэдьхэлые харуулһан Эрхэ-Мэргэн болбол Энхэ-Булад баатарые муухай хараар харлажа, хоёр ламын мэнгээрһые отолон абахын саазалда оруулһан байна. Энэ талаараа Энхэ-Булад баатар болбол бурят арад дотор хэдэн зуун жэл соо ябаһан Шоно-баатар гэжэ үльгэрэй удхатай байһаниинь мэдэгдэхэ юм.

Иигэжэ манай залуу хүгжэмтэ театр болбол бурят арадайнгаа үнэн һайхан зүрхэ сэдьхэлээрээ хэдэн үе соо бэе бэедээ дамжуулан ерэһэн гайхамшаг уранзохёолые мүнөө үедэ сценэ дээрэ бэелүүлэн табижа байһаниинь гайхамшаг ехэ удхашанартай зүйл болоно.

Тиимэдэ манай бурят-монгол арадай түрүүшын оперно зүжэгые анха дуулаһан манай республикын залуу оперно артистнар—СССР-эй Верховно Советэй депутат Клавдия Ивановна Языкова ба БМАССР-эй габьяата артистнар Б. М. Балдаков, Н. К. Петрова, А. А. Арсаланов нүхэдтэ баярые хүргэлгүй аргагүй.

Мүнөө шэнээр табигдаһан «Энхэ-Булад баатар» оперо дотор дороһоо өөдэ ургажа ябаһан бүри залуу артистнуудай өөрынгөө мэргэжэл шадабарине эрхим һайнаар харуулһаниие тон түрүүн тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Буумал хаанине наадаһан Линхобоин Лхасаран болбол ганцахан өөрынгөө июун шарай, тэгшэ һайхан бэеые артистическэ талаар гайхалтай зүбөөр харуулхаһаа гадна хонгёо һайхан бас хоолойгоо гаргаһанай талаар эрхим наадаһаниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Арюун Гоохониие наадаһан Петрова болбол манай республика дотор үнэхөөрөө габьяа ехэтэ, иргуу һайхан хоолойто шалгамал басаган байһанаа дахин нэгэтэ харуулһаниинь хүн бүхэниие баярлуулмаар.

Бэшэ рольнуудта тон залуу хүнүүд наадаа. Эрхэ Мэргэниие анха түрүүн наадаһан залуу артист Шоболовые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрээнһээ гадна Хэшэгтэ дарханиие наадаһан артист Карповай пилэод ехэ шадабаритайгаар наадаһаниие һуужа байгаашаа хараһан байна. Иимэдэ манай Бурят-Монголой театрын залуу дуугаа оперно артистнуудта улам саашаа өөрынгөө хонгёо һайхан хоолойе улам бүри мэргэжүүлэн оперно искусствын дээдэ шатые дамжахын түлөө оролдохые уряалая.

Д. ЧЕРНИНОВ.

Дууланаб шамдайгаа

Инаг залуу
Иргуу дууша,
Бурят-басаган
шамайгаа,
Халуун дорюун
зүрхэн сооһоо
Хадагалан дурлан
ябадагби.

Хонгор тала
Колхоз нютагайгаа таряае
Хуурай дулаандаа
Хурайн ябаһыешни
һанахадаа,
Аяар холын
Алим жэмэстэ
Кавказһаа,
Шинии тухайда
Шэбшэн магтан
дуулааби.
Хүхэ долгито
Хара далайн
эрьеһээ,
Хүүгэн шамаяа
Хүндэлэн магтан
дууладагтаал.

Үндэр халата
Уссуриин дулаан
дайдаһаа,
Эгээ мүнөө
Эрхим дуугаа
эльгээнэб.
Баяр золым
Бата болгон
найдуулаад,
Бусаха сагым
Бурят басаган
хүлеэгыш!

ЦЫБИК РИНЧИНОВ.

Инагай аялга

Үргэн Сэлэнгын
Долгин дээгүүр,
Дуунайш аялга
баяртай зэдэлнэ.
Шиниим дуунай
арюун долгинһоо,
Ширрэг залуу
зүрхэм доһолно.
Баян долгито
Байгал хээгүүр,
Басаган шинии
нюдэд ялалзана.
Харанхы һүниингэа
нойр зүүдэндэ
Харахан гэзэгыеш
хараад һэрэбэб.
Баян бурят
нютагтам ябаа
Басаган мэдыш
минии дурлалые,
Хаанашье ябахадам
шинии шарай
Хажуудам ойром
зэргэ байнал.

ПАСЕЛ НИМАЕВ.

ХОЛЫН ГОРОДТО

Февралиин дуулим жабартай нэгэн үдэшэ һэн.

Улаан Армиин офицернүүдэй сэрэгэй округой байшангай ууужам һаруул театр соо хүн зон угаа олон эсэолдэн хүхилдэн һуунад. Эдэнэй олонхинь алдарта Улаан Армиин сэрэгшэд ба офицернүүд.

—Нүхэр старшина, эдэ артистнууд танай нютагайхид байжа болоо бэшэ аабза?—гээд хойномнай һууһан сэрэгшэдэй нэгэн пэмтай зэргэлжэ һууһан бурядта хандан асууна. Старшина гэдэргээ эрьежэ хараһаар омог сэдьхэлээр,—тиимэ даа, манай нютагай, ууужам баян Бурят-Монголой артистнууд,—гэжэ харюусаад, нюдэндөө омог баярай ошо бадарган һууба.

Энэ үедэ зал сооһи гэрэл унтараад, һүүлээрэнь сценын хэдэн тээһээ һарга-ма туяатай прожекторнууд носожо, улаан бархат хүшэгые гэр дүүлбэ. Зал соо абяа шэмээгүй болоодхино.

Уданшьегүй сценэ дээрэ уярма гүнигтай хуур лимбын эгэшэг аялгата хүгжэм жэнгиржэ, бархат хүшэгэ аалихана хумигдан нээгдэшэбэ.

Саһата оьёол Саяан уулын мүнгэн һиихэ оройтон хангил хаблагайгаар хүреэлэгдэһэн эрье хүбөөтэй сэнхир номин Байгал далай урдамнай дэлгэржэ, хизааргүй холоруу хүхэрэн үзэгдөөд, түрэһэн нютаг, түрэлхи бурядыемнай һануулба... Тэрэнэй наада ногоон зүлгэ намарай хүбөө дээрэ һэеы гэр, баһа газаань үүдэнэй урда носожо байһан галай хажууда һуугаад, хуураар наадажа байһан үбгэн хуурша хэрэглэнэ. Энэ болбол хотон айлай эгээн ехэ наһатай, аха захатай хүниинь байгаа. Хуурайнь хилгааһан утаһан дороһоо дорбёотон гараһан уйдхартай аялга Байгалай долгин дээгүүр ниилэжэ, тэрэнэй абяае лимбын дуун дабтана. Галай хажуугаар энэ тэрэ юумэ тухаэржэ байһан хүгшэн дороо үйлэдэжэ һуугаад, һанаата болоһоной угаа хуурай абяа дахан дуулана. Тэрэнэй дуун ямар нэгэн гашуудалта аялгаар зэдэлэд, урданай эхэнэрэй эрхэгүй хүбя заяатай байһаниие тодорхойлон байгаа.

Гэнтэ, дарья табилдан шуугалдаһаар багашууд-хүүгэд гүйлдэжэ ерэнэд.

Хүүгэд-ашанартайгаа тэбшэһэн үбгэн хуурша өөрынгөө бурят арадай болоходо, манжа солоонгуудай урдаһаа үнэн ёһоор тэмсэн унаһан урын баатар тухай, Шалзэ-Занди тухай хөөрэнэ.

Ангуурһаа гараһан инаг, аха дүү, нүхэдэйнь ябаша һүртэ орлёд уулануд, малайнь бэлшэжэ ябааша бурядай үргэн дугай бүтүү тужа тайгануул ба алуу ууужам тала нютагууд тухай угэнүүд басагадай дуунай аялга сооһоо үе үедэл бэрэн гаража суурятана.

Нигэһээр байтарынь ангуушад бусаад ерэнэ. Угталга хүхилгэн болоно.

Ангуушад өөһэдынгөө олзо унагаан, булган болон хэлэунай үнэтэ арһануудые үбгэн хуурша ба хүгшэн хоёрто барюулба.

Ангууша хүбүүдээ магтажа үбгэн хуурша дуулана, тэрэнэй дуйе хүбүүд басагад үгэдөөрөө халан абажа дабтана:

Субан гараһан Абада
Суута мэргэн гэлүүлбэт.
Суглан ерэһэн бидэндэ
Сэбэр хүбүүд гэлүүлбэт.

Бара бара баралая,
Баармын танай мэргэн даа.
Галта харые мушхажа
Газар дээгүүр гайгуулбат.
Гараһан түрэһэндөө ерэжэ
Гайхал хүбүүд гэлүүлбэт.
Абын азатай агнуури —
Ангай дээжэ хүртэбэт.
Амараг нүхэдэй угтуури —
Аарсын дээжэ хүртэбэт.

Дуунай һүүлээр ангууша хүбүүдтэ хүхаряа барилган болоно. Басагад хүбүүд ажалаа магтаһан танцануудые харуулна.

Бүгэдын хүхюун зугаа эхилнэ, хатар наадан үргэлжэлнэ. Хотоной шуран бэрхэ таншашад нугархай солбон бэеын шадабари эрдэмүүдые гарган наадананд.

Иигэжэ ангуушадайгаа амжалтатай бусалгые угтаһан баярай ехэ биилтэрмэ наадан бүгэдын хүхюун зугаагаар дүүрэнэ.

Бурядай урдын байдалай һүүлшын үзүүр захые харуулһан «Байгал дээр үглөөгүүр» гэжэ хүгжэмтэ картина баг бэшэ амжалтатайгаар наадагдаа. Үбгэн хууршые—артист Цырен Хоборков, хүгшэниие—артистка Цыбигмит Дугарова хотоной эрхим таншашые—БМАССР-эй габьяата артистка Татьяна Гергесова гэгшэд шадабаритай һайнаар наадаа.

Удангүй, хүшэгэ дахин нээгдэбэ.

«Сталин тухай дуун», «Пилотын тост» гэжэ ород, «Сулико» гэжэ грузинска дуунуудые, шэнэдхэгдэһэн текст ба аялгатай «Сэнхэрлинхэн» гэжэ монгол дууе, «Суута колхоз» гэжэ бурят дууе бүгэдын хоорооор дуулабад.

БМАССР-эй габьяата артистка Татьяна Гергесова уйгурска, «Дясмалы» гэжэ азербайджанска узбекскэ танцануудые эрхим һайнаар наадана. Гадна нүхэр Гергесова ансамблиин артистнар Лосев, Кузьмин гэгшэдтэй хамта «Иранска Могой» ородой «Трепак» гэхэ мэтын танцануудые наадаһан байна.

БМАССР-эй габьяата артистка Мария Балсаева ансамблиин оркестр хүгжэмэй үдэшэлгэ доро татарска—«Алтан бэһэлиг» ород ба хэдэн бурят дуунуудые бэрхээр дуулаа.

Ансамблиин артистнар Гаврил Дадуев лимбэ дээрэ, Ардан Зонхюев—хуур дээрэ болон Прасковья Халтаева—пианино дээрэ элдэб олон дуунуудые уран гоёор дуулажа үгөө.

Ансамблиин артистка Цыбигмит Дугарова «Баян монгол», «Галта тэргэ», «Улаан туг» гэжэ дуунуудые ... доро хонгёо һайхан хоолойгоор аялгалан байжа дуулана.

Ансамблиин залуу артистнууд «Ёхор» болон элдэб танцануудые хүхюу һайнаар наадаба.

Эдэнэй хүгжэмые композитор Б. Ямпилов, зураг ба гоёолтонуудыень БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша—Тимин, Шестакова гэгшэд зохёоһон ба зураһан байнад.

Гергесовагай танцанууд, Балсаева Дугарова гэгшэдэй соло дуунууд ехэхэн амжалтатайгаар харагдаа. Концертые харагшад бүхы ансамблиинхидай харуулһан наадануудые тон һонирхолтойгоор хаража, үни удаан альга ташалгаар угтаһан байна.

Дээрэ дурсагдаһан артистнуудһаа гадна, артистнар Манилова, Перинова, Болотова, Далбаева, Цанзунов, Козлов болон бусад өөрынгөө үүргэнүүдые һайнаар дүүргээ.

Гэбэшье, залуу ансамблиинхид үшөөл нэгэ зарим дутагдалтайнууд гэхээр байна. Нэгэ зарим дуунуудта артистнууд уран аашалалгаар һуладана. Гадна зарим номернууд хуушаржа хүсөө буурашан тула уйтгу болошоһон гэхээр байна.

Концертые харагшад һайн сэгнэлтэ үгэжэ, сэдьхэл дүүрэн баяртайгаа тараа.

Бурят арад Октябриин революциһаа урда тээ театральна искусство гэжэ үзөөгүй, хаанта хуулиин баяд ноёдой хашалалда баригдан арадайнгаа уран һайхан искусствые эдлэхэ эрхэгүй байгаа юм. Октябриин хүсэтэ хүдэлөөн бусалжа, зуугаад ондоо яһанай арад зонуудай эрхэ сүлөөгөө олоод зол жаргалаа үзэжэ эхилхэтэй сасуу манай бурядай оборгүй баян дуухэһээ эхи абаһан эдир залуу искусство хүл дээрээ болоо һэн. Тэд, мүнөө тэрэниие хурса нюдөөрөө хаража, ионор шэхээрээ шагнажа байнабди.

Бурят-Монголой искусство хэды шэнээн урган һалбараа гээшэб? 1940 ондо манай ороной зүрхэн—Москва городто болоһон декадада манай арадай искусство хэрзэргэ хүгжэһэн амжалтаа тодорхойлон харуулжа, засаг түрын үндэр сэгналтэ абаһан бэлэй.

Мүнөө бурят-монгол арад өөһэдынгөө Ленинэй орденто хүгжэмтэ драмын театртай болонхой. Тэрэнэй хажууда Бурят-Монголой гүрэнэй филармони ба колхозно-совхозно театр ургажа болоо. Һүүлшын жэлнүүдтэ Ага болон Усть-Ордын национальна округуудта өөһэдын театрнууд тогтоогдоод, хүдэлмэрилжэ байна. Эдэ бүгэдэ хадаа Ленин-Сталинай үнэн зүб национальна политикын ашаа үрэнь болоно.

Бурят монголой гүрэнэй филармониин дуун ба танцын ансамбль 40-ээд хүнэй хабаадалгатайгаар нютагһаа гараһаар Чита, Биробиджан, Хабаровск, Комсомольск городууд болон хэдэн олон сэрэгэй газарнуудаар хүрэжэ, концертнүүдые ехэхэн амжалтатайгаар харуулан ябана. Тэдэнэр өөһэдынгөө нангин уялгата үүргэнүүдые хүндэтэйгөөр дүүргэжэ, бурят-монгол арадайнгаа нэрэ түрые алдаршуулан ябанад.

Үдэшэ, концертын дүүрэһэн хойно артистнар бурят сэрэгшэд болон офицернүүдтэй танилсаа. Сэрэгшэд ансамблиин артистнуудта сэдьхэлэйнгээ эгээл һайхан баясхалан хүргөөд, саашадаа амжалтатай ябахыень хүсэн найдаһан ба артистнууд сэрэгшэдтэ баһал саашанхи амжалтануудые хүсэһэн байха юм.

Арсалан ЖАМБАЛОН.

Февраль, Хабаровск.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Бурят-Монгол АССРэй габьяата артистка Мария Балсаева СССР-эй арадуудай дуунуудые дуулажа байна. 2. Дууша Цыбигмит Дугарова ба артист Гаврил Дадуев гэгшэд бурят дуунуудые дуулажа байна. 3. БМАССР-эй габьяата артистка Татьяна Гергесова арадай танца наадажа байна.

Капитан В. Киселевай фото.

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Февралиин 22-ой үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, февралиин 22. (ТАСС). Трибуналай февралиин 22-ой үглөөнэй заседани дээрэ советскэ гэмнэлтын түлөөлэгшэ нүхэр Рагинский гэгшэ советскэ городууд ба тосхонуудые, ажаүйлэдбэриин предприятинуудые, транспорт ба хэлхеэ-холбоое һандаргаһанай түлөө гэмнэгдэгшэдэй зэмэтэй байһаниие харуулһан документальна баримтануудые харуулжа үргэлжэлүүлбэ.

Билэнэр халаа дайн сэрэгэй үедэ сэрэгэй шухала ушар тохёолдоһоноо боложо городууд ба тосхонуудые һандаргагдаагүй гэжэ баримтануудые харуулнаби гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ. Урдшалан хараалагдаһан һандаргал хэхэ ябадал болбол гитлеровскэ правительство ба германска сэрэгэй командованиин приказуудаар һайса тодорхойлогдоһон түсэбэй ёһоор хэгдэдэг байгаа гэгшые бидэ элирхэйлэн баталнабди. тосхонуудые ба городуудые, ажаүйлэдбэри ба транспортые һандаргаха ябадал болбол юрэнхы нюуса хэлсээнэй гол хубинь болоно.

Тэрэшэлэн һуурин газарнуудые һандаргажа заводууд ба фабриканууды, электростанци ба шахтануудые урид түсэблэгдэжэ бологдожо һандаргаагдадаг байгаа. Энээниие баталхын түлөө гэмнэгшэ болбол Гүрэнэй Онсо Эрхэтэ Комиссиин мэдээсэлые бариматална, энээн соонь урда германска армиин группын ажахын хүтэлбэрилэгшын 1943 оной сентябриин 2-то гаргаһан нюуса инструкци бэшэгдэһэн байна. Энэ инструкци соо ажаүйлэдбэриин предприятинуудые дүүрэн һандаргааха гэжэ армейскэ хүтэлбэрилэгшэд ба ажахын командануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ захирагдаһанһаа гадна, «һандаргаха ябадалые һүүлдэ сэрэгэй байлдажа байхада гү, али сухариха үедэ хэхэ бэшэ. харин саг соонь хэхэ ёһотой» гэжэ тусхайлан онсоложо тэмдэглэһэн байна.

Гиммлер болбол 1942 оной январиин 30-да хэлэһэн өөрынгөө үгэ соо ингэжэ мэдүүлһэн байна: «Хаана ородууд добтолон сүмэрэжэ шадаһан ба хаана тэдэнэр һуурин газарнуудые эзэлхые һананаб, тэндэ эдэ һуурин газарнууд үгы хэгдэжэ, гансал һандаралай үлэгдэл байха».

Германска верховно командовани болбол Улаан Армиин сохилтоһоо боложо Кубаньһаа сухарихадаа «Кримгильдын хүдэлөөн» гэжэ нэрэтэй операциин тодорхой түсэб тодорхойлон байгуулһан байна. энээн соонь һандаргалгын түсэб бүхэли бүлэг эзэлһэн байна. Энэ түсэб халаа дайсан болбол Кубаньда улаан саг соо юрдеэшье аша туһагүй, хүн зонгүй хооһон газар абаха ёһотой, энэлэнь һарын турша соо минэ тэһэржэ байха ёһотой» гэжэ заадаһан байна.

Бусад олон документнүүд соо нимэрхүү приказуудай тухай заабари бии. Франк гэгшэ өөрынгөө үдэрэй тэмдэглэлдэ бэшэхэдээ «ородуудта гансал шатаагдаһан газар орхихо гэжэ сэрэгүүдтэ приказ үгтэһэн байһаниинь хамагай шухала болоно» гэһэн байна.

Амгалан тайбан байһан городууд ба тосхонуудые һандаргаха ябадал болбол гансал түсэблэгдэһэн ба зорюута гүйсэдхэгдэһэн ба ямагта хайра гамгүйгөөр хэгдэдэг байһан бэшэ харин энэ зорилгын хэрэгээр германска командованяар байһан тусхай отрядуудаар гүйсэдхэгдэдэг байһан байна.

Фашистска заговорщигуудай хорото сэтьхэлынь халаа Советскэ Союзай Югославиин ба Польшын томо томо городуудые плангаяа Ленинградые һандаргаха ябадал тухай һуури эзэлһэн байна гэжэ гэмнэгшэ үргэлжэлүүлнэ.

Гитлеровскэ заговорщигууд болбол Ленинградые һандаргаха талаар өөһэдынгөө гэмтэ сэтьхэлые жэшээлэшэгүй шэрүүнээр бэелүүлжэ эхилһэн байна.

Немецко-фашистска эзэмдэгшэдэй хорото ябадалые мүрдэхэ талаар ленинградска городской комиссиин элидхэл соо гитлеровецүүдэй харгис гэмтэ ябадал тодорхойгоор бэшэгдэһэн байна.

Гитлеровскэ заговорщигууд болбол Югославиин столица Белградые бүримүһэн үгы хэхэ гэжэ хараадаһан байна.

Гэмнэгшэ болбол польско гүрэнэй столица Варшавые гитлеровецүүдэй зорюута ба жэшээлэшэгүй һандаралда оруулһан тухай баримтануудые харуулхадаа, гэмнэгшэ болбол Варшавын районойхи гитлеровскэ губернаторай телеграмма уншана. Телеграмма соо ингэжэ бэшэгдэнэ: «Обергруппенфюрер фон Дем-бах болбол Варшавые номгорооходо шэнэ приказ гаргаа. Тайлбарилан хэлэхэдэ дайнай үе соо энээниие газар дэлхэйтэй адли болгохо... Варшавые һандаргаха тухай фюрерэй энэ шэнэ приказ болбол саашадаа Польшодо хандаха талаар политикые эдирүүлгэдэ угаа ехэ удхатай байха тула би энэ фактые танда мэдээсэнэб».

Гэмнэгшэ болбол партизануудтай тэмсэл хэһэн шалтагаар гитлеровецүүд һуурин газарнуудые үгы хэһэн тухай гэмнэлтын бүлэгтэ ороно.

Германска сэрэгэй командовани болбол партизануудтай тэмсэхэ гэһэн хуурмаг түшэгөөр халха хэжэ урид бэлэдхэгдэһэн отрядуудые ба компануудые зэбсэглэжэ, тэдэнь СССР, Югослави, Польша, Греци ба Чехословакиин эзэмдэгдэһэн территоринууд дээрэ арбаад мянгаад тосхонууд ба бусад һуурин газарнуудые шатааһан ба дэлбэлһэн байна.

Нүхэр Рагинскиин трибуналда харуулһан гэмнэлтын материалнууд соо Советскэ Союзай территори дээрэ тосхонууд, городууд, ажаүйлэдбэри ба транспортые һандаргааһан тухай бүлэг болбол тусхай һуури эзэлнэ. Гэмнэгшэ болбол Гүрэнэй Онсо Эрхэтэ Комиссиин тогтооһон немецүүдэй СССР-тэ хэһэн гэмтэ ябадалай тухай дүнгэй мэдээе уншана.

Немецко-фашистска булимтаргашад болбол 1710 город ба 70 мянгаһаа үлүү деревнинүүд ба тосхонуудые бүримүһэн ба зарьмыень һандаргааһан ба шатааһан байна. Тэдэнэр болбол 6 миллионһоо үлүү байшангуудые шатааһан ба һандаргаһан болов 25 миллион тухай хүнүүд гэр байргүй хосорһон байна. һандаргагдаһан ба ехээр хохирол үзэһэн городуудай дунда томонууд ажаүйлэдбэриин ба культурна центрнүүд бии гэбэл: Сталинград, Севастополь, Ленинград, Киев, Минск, Одесса Смоленск, Новгород, Псков, Орел, Харьков, Воронеж, Ростов-на-Дону ба бусад олон болоно.

Немецко-фашистска булимтаргашад болбол 4 миллион шахуу хүдэлмэрилшэдэй хүдэлмэрилжэ байһан 31850 ажаүйлэдбэриин предприятинуудые һандаргаһан байна.

Гитлеровецүүд болбол 36 мянган почтово-телеграфна албан газарнуудые телефонно станцинууд ба бусад хэлхеэ холбооной предприятинуудые һандаргагшад болбол эзэмдэлгын үе соо Советскэ Союзай зарим территориие ба плангаяа өөһэдынгөө сухарижа байха үедэ түмэрзам. уһан транспорт ехэ хохорилдо ушаруулһан байна Тэдэнэр 479 почтово пристанска ажахые. 89 судна барилгын верфьнүүд гэхэ мэтые һандаргааһан байна

Улаан Армиин сохилто доро сухарижа ябахадаа немецкэ сэрэгүүд болбол 91 мянган километр хүдөө заһамал замые дэлбэлһэн ба һандаргаһан, бүгэдэ утаараа 930 километр болохо 90 мянган харгын хүүргэнүүдые эбдэһэн байна.

Гэмнэгшэ болбол өөрынгөө үгэ хэлэлтые дүүргэхэдээ ингэжэ тобшолно:

—Трибуналда харуулагдаһан ба уншагдаһан документнүүд болбол гитлеровскэ заговорщигуудай тэдэнэй бүхы сагзуураа эзэмдэд байһан СССР-эй территоринууд дээрэ дайнай ёһо гуримые, уголовно эрхын гол принципүүдые ба 1907 оной Гаагска конвенциие гэмтэйгээр эбдэһыень элеэр харуулна Харуулагдаһан документнүүд болбол тэрэшэлэн немецкэ булимтаргашадай түсэбүүдтэ советскэ городууд ба тосхонуудые дүүрэн һандаргааха гэжэ хараалһыень харуулна Харуулагдаһан документнүүд болбол эсэстээ гитлеровецүүд халаа өөһэдынгөө түсэбые ямар зэрлиг шэрүүнээр ба хайра гамгүйгөөр бэелүүлжэ, томонууд культурна ба ажаүйлэдбэриин центрнүүдые үнэһэн тоборог болгоһон ябадалые харуулна.

Сагаан далайһаа Хара ба Эгейскэ далайнууд хүртэрхи үргэн дайдала германска сэрэгэй сагзуура эзэмдэһэн территоринууд дээрэ гитлеровецүүд болбол олон хүн зонтой ба сэсэглэжэ байһан ородой белорусска, югославска, грецескэ ба чехословацка городууд, деревнинүүд ба тосхонуудые зорюута ба шууд сэхээр үй бута һандаргаһан байна. Энэ бүхы болбол гитлеровскэ правительство ба гэмнэгдэгшэдэй һандали дээрэ түлөөлэгшэдынь һуужа байгаа германска сэрэгэй верховно командованиин гэмтэ ажал ябуулгын үрэ мүн.

Гэмнэгшэ Рагинский болбол документальна баримта болгожо Советскэ Союзай территори дээрэ немецүүдэй хэһэн һандаралгын тухай фильм трибуналда харуулба

Документальна кинофильм харуулгаар үглөөнэй заседани дүүрэбэ.

Февралиин 21-эй үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ. февралиин 22. (ТАСС). Трибуналай үдэшын заседаниин нээгдэхэдэ ,советскэ гэмнэлтын түлөөлэгшэ нүхэр Рагинский болбол эзэмдэлгэдэ ороһон Советскэ Союзай территоринууд дээрэ культурна ба түүхэтэ памятнигуудые немецүүдэй гэмтэ муухайгаар һүйдхэһэн тухай тэрээнэй элидхэлые тодорхо баримтануудые харуулжа дүүргэхын тула советскэ гэмнэлтын дуудаһан гэршэһээ асуулта хэхын зүбшөөл гүйһэн байна гэжэ тодолжо шадаха байна болбол Ленинград ба тэрээнэй оршон тойрон һууринай культурна үнэтэ зүйлнүүдые немецүүд хорото сэтьхэлээр һүйдхэһэн байна гэжэ тодолжо шадаха байна гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ Үмөөрэгшэ Серватиус болбол Ленинград халаа немецкэ сэрэгүүдэй эзэмдэлгэдэ ороогүй, харин гансал артиллерийскэ буудалгын ба агаарай бомбодолгоһо ороһоной үнэһэн дээрэһээ тэрэ гэршые дуудаха ябадалда ар-саһан байна. Түрүүлэгшэ Лоуренс болбол үмөөрэгшын арсалтые үндэһэгүй ба бодото бэшэ гэжэ зайлуулһан байна.

Академик Орбели болбол юрын тангариг үгэһэнэй һүүлээр ба өөр тухайгаа хэлэн мэдээнүүдые үгэнэй һүүлдэ ингэжэ мэдүүлһэн байна гэбэл. олон һарануудай турша дотор немецүүд болбол саг бүхэндэ Эрмитажай байшангые буудажа байһан ба хэдэн дахин тэрээниие бомбодоһон байна. Эрмитажые хоёр авиабомбо ба 30 шахуу артиллерийскэ һомонууд тудажа. ехэхэн һандарал ушаруулһан байха юм.

ГЭМНЭГШЭ: Үбэлэй ордон ба Эрмитажые һандаралда оруулһанһаа гадна, культурын памятнигуудые эбдэһэн бусад фактнуудые таа мэдэхэ гүт?

ГЭРШЭ: артиллерийскэ буудалган ба авиабомбонуудһаа эбдэрэлдэ ороһон Ленинградай хэдэ хэдэн памятнигуудые мэдэхэ байнаб. Томо буугай һомонууд ба авиабомбонуудаар Казанска собор, Исаакиевска собор гэмтэһэн байна. Ленинград дээрэ мүн баһа Смольнинско соборой дэргэдэхи Растреллиевскэ флигельдэ ехэхэн гэмтэлгэ үзүүлэгдэһэн байна. Петропавловска хэрэмэй хананууд эбдэрэлдэ ороһон байба.

ГЭМНЭГШЭ: Ленинградай оршон тойрон һууринуудта ушарһан эмдэрэлнүүд тухай фактнуудые таа мэдэхэ гүт?

ГЭРШЭ: Петродворец. Детское село ба Павловскын памятнигуудай мүнөө үеын байдалтай би һайтар танилсаһан байнаб. Эдэ бүхы городуудта түүхэтэ ба культурна памятнигуудые урдын хорото сэтьхэлээр, айхабтар муухайгаар һүйдхэн эбдэһэнэй үлэгдэл баримтануудые хараһан байнаб.

Немецүүд халаа Эрмитажые зорюута буудаба гэжэ ямар үндэһэн дээрэ баримталнабта гэжэ гэмнэгшын асуухада, Орбели болбол ингэжэ тодолно,—түрүүшын һомонууд Эрмитаж ба Үбэлэй ордониие тудаагүй, харин ойрохоно буудаг байһан аад, һүүлэй һүүлдэ дүтэлжэ ба тудажа эхилһэн дээрэһээнь тодорно. Ушарынь халаа, немецүүдэй зорюута марязажа буудаһаниинь элитэ болоно хаям. Эрмитажые тудаһан сагһаа хойшо немецүүд тэрээниие холодоо буудадаг болоһон байна Буудахадаа хоёр гурбан снаряд тэрээнэй байшан дээрэ буулгадаг байгаа

Эрмитаж гү, али Үбэлэй ордондо ойро сэрэгэй предприятинууд үгы һэн гү гэжэ үмөөрэгшэ Латензнер асууна.

ГЭРШЭ: минии мэдэхэдэ, Эрмитажай райондо сэрэгэй предприятинууд үгы һэн Эрмитаж ба Үбэлэй ордоной дэргэдэхи бүхы талмайнууд дээрэ нэгэшье артиллерийскэ батарей байгаагүй һэн Эрмитаж Үбэлэй ордоной территори дээрэ ба дүтэ тойрон газарта ямаршье сэрэгэй предприяти хүдэлмэрилдэггүй байгаа һэн.

ҮМӨӨРЭГШЭ: Буудахадаа хүүргэ марязажа буудаа бэшэ. харин ордониие марязажа буудаһан байгаа гэжэ сохомлон хэлэхын түлөө ямар нэгэн артиллерийскэ эрдэмтэй гүт?

ГЭРШЭ: Би хэзээшье артиллерист байгаагүй хүмүн. тиибэшье. немецкэ артиллери халаа хүүргые буудаһан байгаа һаа, минии нэгэ һомоор тэрээниие тудажа харин хажуу талда байһан ордониие 30 һомоор тудаха байгаагүй гэжэ һананаб. Энээниие мэдэхэ соогоо би артиллерист байхаб.

Гэршэ академик Орбелиие асуулта хэжэ дүүргэһэнэй һүүлдэ советскэ гэмнэлтын түлөөлэгшэ нүхэр Зоря болбол немецүүдэй зүгһөө эзэмдэһэн территоринуудай гражданинуудые гэмтэ муухайгаар богоолшолһоной гэршэ баримтануудые харуулжа ороно Гитлеровскэ нюуса үгсэөөтэн болбол богоол ёһотой баалалтын хүдэлмэриин системые айхабтар ехэ үргэнөөр һэргээн бодхоохые оролдоһон байна гэжэ Зоря тэмдэглэнэ. Фашизм болбол бүхы дэлхэйе дайлан эзэлхэ гэһэн түсэб табижа; эрхэ, мораль ба хүнэй ёһые үгы хэжэ байхадаа, саг зуура эзэмдэгдэһэн территоринуудай энхэ амгалан хүн зониие богоолшолхо, олон миллион хүнүүдые фашистска Германида туун абаашажа, тэдээнэй хүдэлмэриин хүсые баалахын ёһоор хэрэглэхэ ябадал урдшалан хараалһан байна гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ

Гэмнэгшэ болбол Югославска республикын правительствын хуулита элидхэлые суудтэ үгэнэ. Немецүүд болбол Серби дээрэ югославска хүдэлмэрилшэдые Германида жэрбэлэхэ тусхай ведомство байгуулһан байна. Энэ ведомство болбол 1943 оной февралиин һүүл хүртэр гансахан ферма дээрэһээ 47.500 хүдэлмэрилшэниие Германи хүдэр абаашаһан байха юм Тиигэбэшье немецүүдые хүсэһэн зорилтонь хүргэжэ шадаагүй энэ жэрбэлэлтэн болбол онцоо. үрэ ехэтэй арга хэмжээнүүдээр һэргэгдэһэн байна.

«Гестапо ба тусхай полиции болбол дарамта ба хүсэрхэл хэрэглэжэ ороһон байна Иимэ ябадалнууд хэтэржэ ерэхэдээ «һайн дуратаниие» сэхэ үйлсэ дээрэ барижа абаад бүлэг болгон суглуулжа Германи хүдэр намнан абаашадаг болоһон байгаа»—гэжэ югославска элидхэл тэмдэглэнэ

Богоол ёһоной хүдэлмэри болбол немецүүдэй эзэлһэн Польша дээрэ бүри ехэ үргэнөөр дэлгэрһэн байгаа.

«Ганса 40 эн соо Германи хүдэр 100 мянган эрэгтэй эмэгтэй хүнүүд ябуулагдаһан байна, удаашьегүй тэдэнтэй 200 мянган плендэ ороһон польско сэрэгүүд эмилүүлэгдэһэн байгаа. Дайнай бүхы жэлнүүд соо Германи хүдэр баалалтын хүсөөр абаашуулһан эрэгтэй эмэгтэй полягуудай тоо хамта дээрээ 2 миллион хүрэһэн байна»—гэжэ польско правительствын элидхэл дотор хэлэгдэнэ.

Мүн иимэ аргаар немецкэ эзэмдэгшэд болбол грекүүдые шэрбэдэһэн байха юм Грецескэ правительствын хуулита элидхэл дотор хэлэгдэһэн ёһоор, немецүүд болбол тон түрүүн бүгэдэниитын ажал хүдэлмэриин албан уялга тогтооһон байгаа. энэ албан уялгын ёһоор 16 наһанһаа 50 наһан хүртэрхи бүхы эрэгтэй хүнүүд мобилизацида ороxо ёһотой байһан юм. һүүлээрынь гитлеровскэ эзэмдэгшэд болбол хүдэлмэрилшэдые иимэ баада оруулдаг байгаа, нэгэн гэбэл Германида ошожо хүдэлмэрилхэ, али гэбэл заложник боложо түрмэдэ һууха—иимэ баада оруулдаг байһан юм.

Немецүүд болбол мүн баһа Чехословаки дээрэ хүдэлмэриин хүсые Германи хүдэр баалалтаар намнажа оруулхадаа энээн шэнги адли хэмжээнүүдые абадаг байгаа гэжэ гэмнэгшэ тэмдэглээд гитлеровецүүдэй энэ гэмтэ муухай ябадал болбол Советскэ Союзай эзэмдэгдэһэн территоринууд дээрэ илангаяа ехээр дэлгэрһэн байха юм гэжэ тэмдэглэнэ. Гитлеровецүүд болбол Германида «ородой хүдэлмэриин хүсые ашаглаха» бүхэли системые урдшалан зохёоһон байна Энэ зуура гитлеровскэ оройлогшод болбол ородой эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэрилшэдтэ ёһотой муухай богоолто эрхэ байдалые бии болгохые түсэблэһэн байгаа 1941 оной ноябриин 7-до Герингын байрада «ородуудые ашаглаха тушаа» тусхай зүбшэлдөөн болоһон байха юм. Энэ зүбшэлдөөн дээрэ Геринг иимэ заабари үгөө һэн: «Ородуудые нэлэнхы ехэнхидэнь харгын ба түмэрзамай барилга дээрэ, сэбэрлэлгын хүдэлмэридэ, минэ хуряаха хүдэлмэридэ ба аэродромуудай барилгада ашаглаха хэрэгтэй. Немецкэ барилгын хүдэлмэридэ ябадаг батальонуудай ехэнхи хубиие тараажа. үндэр мэргэжэлтэ немецкэ хүдэлмэрилшэдые сэрэгэй ажаүйлэдбэридэ ябуулха хэрэгтэй Газар малтаха ба шулуу бутална гэдэг тэдэнэй ажал бэшэ. Иимэ ажалда ородууд гэжэ бии хаям».

Германи дээрэ ородой хүдэлмэрилшэдые лагерьта һуулгадаг байгаа, эдэ лагерьнуудынь плендэ ороһон сэрэгүүдые һуулгадаг концентрационно лагерьнуудһаа үнэндөө ехээр илгардаггүй байһан юм.

Гитлеровскэ правительство ба фашистска парти болбол баалалтын хүдэлмэриин системые эмхидхэгшэд мүн гэжэ гэмнэгшэ немецкэ документнүүдые баримта болгон харуулна. Гитлеровскэ ноёд һайдууд болбол баалалтын хүсөөр намнажа асарһан хүдэлмэрилшэдые немецкэ ажахынууд ба гэр бүлэнүүдтэ хубаажа үгэдэг байгаа. Мүн тэдэнэ болбол эзэдтэ «һанамжануудые зохёон бэшэжэ үгэдэг байгаа. Энэ һанамжанууд ёһоор хари гүрэнэй хүдэлмэрилшэдые эзэмдэн абаһан бүхы эзэд халаа эдэ хари гүрэнөөрхиниие дундада зуунай үеын богоолнуудай эрхэ байдалһаа ямаршье илгаагүй байдалда барижа байха уялгатай байһан юм.

Германска зэбсэгтэ хүсэнүүдэй верховно командовани болбол гитлеровскэ оройлогшодһоо гээгдэхэгүйе оролдодог байгаа гэжэ гэмнэгшэ саашань хэлэнэ Тодтын эмхи зургаануудта баалалтын хүсөөр асаруулһан украинска ба польско хүдэлмэрилшэдтэ ямар нэгэн мүнгэ шан түлэдэг юм байна гэжэ Кейтель гэнтэ дуулажархёод, айхабтар ехэтэ уур сухалаа хүрэһэн ба Тодто тусхай донгодолго хэлэһэн байна.

Германи хүдэр намнуулан ерэһэн советскэ хүнүүд болбол үнэхөөрөө каторжна эрхэ байдалда оруулагдаһан байгаа. Германидахи советскэ хүдэлмэрилшэдтэ хайшан гэжэ хандаха тухай заабари үгэхэдөө Геринг болбол ингэжэ хэлэһэн байна: «Эмхи гурим бэхижүүлхын түлөө хэмжээ абахада тон түргэн ба тон хатуугаар абаха ябадал болбол шиидхэхы шанартай зүйл болоно. Хүнүүдые хэһээхэдээ олон янза хэһээлтэнүүд сооһоо элеэ хоол хаһаха ба толгойн сазада оруулха энэ хоёр хэһээлтые дундуурхи ямаршье шатагүйгөөр шууд хэрэглэхэ ёһотой». Ингэжэ Герингын заабариин ёһоор советскэ хүнүүдые үлэсхэлэн хосоһоор тураан алдаг байһан юм.

Өөрынгөө элидхэлые дүүргэхэ дээрээ гэмнэгшэ нүхэр Зоря болбол СССР-эй Гадаада Хэрэгүүдэй Арадай Комиссар В. М. Молотовой 1943 оной майн 11-эй нотын эсэсэй хубиие уншажа үгэнэ. Энээн дотор Советскэ Правительство болбол советскэ хүнүүдые Германи хүдэр хүсөөр намнажа оруулһан ба богоол барлагууд болгоһоной түлөө дундада зуунай богоолшолгын системые дахин һэргээһэнэй түлөө, немецүүдэй эзэлһэн территоринууд дээрэхи энхэ амгалан хүн зондо эсэргүү бүхы хара муухай гэмтэ ябадалай түлөө хамаг бүхы харюусалгые гитлеровскэ оройлогшодой тархи дээрэ ашаһан байна

Энээгээр үдэшын заседани дүүрэбэ.

Мархайн шүлэгүүд

„ХҮРЬГЭН“

—Амар мэндэ. Дулмажап,
Аяар хэзээнэй шамтайгаа
Уулзаха гэйэн хүсэлтэйшье һаа,
Ушарха арга олдобогүйл.
Анханда танилсаха шиниингээ

Алдартай солотой болохые
Эртэ урданаа мэдэнхэй,
Этигэжэ хүлеэжэ ябагшал һэм
Эгээл эндэ, аймагтаа,
Эрхим ажалаараа суурхажа,
Хүндэтэй ямбатай болоһыешни
Хүнһөө дуулажа баясабаб.
Нэгэ жэл соо ажаллаад

Нэмэлтэ түлбэри болгожо,
Хорёод хони абадаг һааш
Хожом хаанаа багтаха юм?
Хэды жэлэй турша соо
Хэнһээш ехэ зөөритэй,
Хони малаар олонтой
«Колхозой баян» болохошниш.
Аяар мүнөө хүртэр
Айл боложо түбхинөөгүй
Ябажа ябаашашни муул байна
Яаха хээхэ ушартайб?
Би баһал гэрэлхэл аад,
Биратай басаган тодорногүй.
Дунда зэргын басагадта
Дура хүсэл хадаладагүй.
Энхэ амгалан зүрхэнһөө
Энхэрээд дуралаад байһандаа,
Зүнлөө хоол шамайгаа
Зүүдэлжэ хононоб эйлгыш...
Дуулажа һууһан Дулмажап

Дураа ехээр гутаһандаа
Хүрьгэн болохо хүсэлэнтэй
Хүбүүн тээшэ хандана:
—Урда үниинһөө намтайгаа
Ушархын хүсэлэнтэй ябаһан
Сэдьхэлдэ баясаха байбашни
Сэхэ дуулаһанаа хэлэбүү би
Хоёр хүбүүтэй һамгаяа
Холо хаана нюужархёод,
Гэнтэ ингэжэ яаралаар
Гэрэлхэ хүсэл түрөөтэ?
—Юу хэлэнэш. Дулмажап,
Юрдөө һамган байхагүй...
Газар дээрэ нам шэнги
Гансаардаһан амитан ябахагүй
—Баян Жалгада нютагтай
Балагайн Гомбын Ханддама
Танай һамган болонхой гэдэг
Таниха хүнүүдһээ дуулагшаб
Булгаа тойруу һаналайнгаа
Бултадаа таагдажа эхилбэш
Улаан шарай шарайлжа
Ухамай хүрьгэн мэлзэбэ ха!
—Паадангаа ингэжэ хэлэбэш
Памда этигэжэ байна гү?
Үетэн сасуутан халатни
Үдэрэй сүлөөдэ зугаалнаб
Эгээ мүнөө колхозуудсоо
Иимэ «хүрьгэдэй» үгыдэшье һаа
һаяхан байһан юм гэхэдэ
һэжэг юрэдөө байхагүй.

Ч. ЦЫДЕН…

МАНАЙ РЕСПУБЛИКЫН ҺОНИНУУД

„Кожевник“ артелиин түрүүшүүл

Иволгын аймагай «Кожевник» гэжэ промартель февраль һарынгаа даалгабариие урдшалан дүүргэжэ. олониитын хэрэгсэлэй эд бараа элбэгээр гаргаха гэжэ социалистическэ уялгануудые абаһан байгаа.

Энэ уялгануудаа хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө һайнаар хүдэлмэрилжэ, февралиин 23-ай мэдээгээр һарынгаа даалгабари 101.5 процент дүүргэбэ.

Плангаяа һайнаар дэгэл оёдог цех (бригадирынь нүхэр Старикова) хүдэлмэрилжэ, даалгабаряа 212 процент дүүргэһэн байна.

Тус цехын оёдолшод нүхэд Сергеева, Климова, Хамагшеева даалгабаряа хоёроо 200—2… хүртэр дүүргэдэг.

Мүн катанка хэдэг цех (да… хэр Невешина) һарынгаа даал… процент дүүргэбэ. Нүхэр Невеш… габаряа саг үргэлжэ үлүүбшэл… гэжэ, һайн жэшээ харуулдаг…

Цехын түрүү стахановецууд Гурская Лосева гэгшэд … даалгабари 162 процент хүртэр… жэ. ехэхэн нэмэлтэ продукци…

Республика дотороо түрүүлнэ

Февралиин 20-ой мэдээгээр Кабанскын аймагай гүрэнэй ондатрова ажахы (директорынь нүхэр Мурашов) энэ жэлэй түрүүшын кварталай даалгабариие ангай арһа тушаалгаар 162 процент дүүргэжэ, республика дотороо түрүү һуури эзэлбэ.

Мүн Яруунын «Заготживсырьёгой» конторо (директорынь нүхэр Батомункуев) ангай арһа тушаан абаха хүдэлмэриие эрхимээр ябуулжа түсэбөө 145 процент дүүргэһэн байна.

Тэрэшэлэн Иволгын—Улан-Удын районой бэлэдхэлэй конторой директор нүхэр Мордеев ангуушадай хоорондо социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлбэ.

Энээнэйгээ ашаар даалгабаряа 133.2 процент дүүргэжэ, гүрэндөө һайн шанартай ангай арһые тушааба.

12.000 шэнэ номуудые абаба

һаяхан Улан-Удын «Бибколлектор» (даагшань нүхэр Ванчикова) 13.500 шахуу шэнэ номуудые абаба.

Тэрэнэй тоодо 1946 ондо хэблэгдэн гаргагдаһан 2.500 шахуу уран һайханай, 8.500 политическэ литературын, хүдөө ажахын ба бусад номууд бии. Хэлэбэл, П. Ф. Палагай «Юртэмсэ юунһээ бүридэһэн бэ?.» В. Каверинэй «Хоёр капитан», Даниэл Дефогой «Рабинзон крузо», Чеховэй «Коштанка», Борис Горбатовай «Плагдашагүйшүүл», Константин Симоновэй «Поэмэнүүд ба шүлэгүүд», мүн бусад зохёолшодой номууд олон бии.

Эдэ номууд һаяар хүдөөгэй һургуули, библиотекэ ба парткабинедүүдтэ эльгээгдэхэ юм Мүн республиканска библиотекэ 1.937 түхэригтэ 500 шахуу номуудые абаха байна.

Инвалидуудай поликлиникэ

Манай Улан-Удэ городто Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидуудые аргалха тусгаар поликлиникэ нээгдэбэ.

Энэ поликлиникэ болбол хуушан госпиталиин һуури дээрэ тогтоһон байна. Энэ поликлиникэ халаа терапевтическэ, хирургическа, венерологическа ба нюдэнэй үбшэ аргалха таһагуудтай. Мүн поликлиникын дэргэдэ рентгеновскэ, физио-терапевтическэ ба аргалалгын физкабинедүүд бии Гадна поликлиникын дэргэдэ 60 хүнэй хэбтэхэ хоёр стационар нээгдэнхэй.

Энэ халаа манай Советскэ засагай Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидууд тухай оролдожо байһанай нэгэ баримтань болоно

Али болохо шалтагаанаар гүйсэд аргалуулжа шадаагүй инвалидууд эндэ өөрынгөө үбшэниие бүрин эмшэлүүлхэ байна.

ДАНЗАНОВ.

Тарбагатайн дунда һу… уранһайханай самодея…

Тарбагатайн дунда һургуулиин шад ба һургагшад һуралсалай … хойшо уран һайханай самоде… элдэб янзын кружогуудые … байгаа.

Мүнөө тус кружогой эдибхи… гай центрэй клубта ба Больше… сельсоветэй колхозуудаар … һайханай самодеятельностиин … наадануудые харуулбад.

Үхибүүдэй харуулһан зүй… ба хатарые аймагай албахаа… хозяйнгууд тон һонирхолтойгоор ба хүндэтэйгөөр хүлеэн үгтэ…

Энэ һургуулиин эдибхит… Монголой комсомолец» гэжэ … гуулха патриотическа хэрэгтэ … өөһэдынгөө хүсөөр зүжэг наада… жа, суглуулһан мүнгөө т… оруулнад.

һаяхан тэдэнэр аймагай цент… нэгэ концерт харуулжа, суглу… түхэригөө корабль байгуулха… үгэбэ.

Мүн өөһэд хоорондоһоо … 300 түхэриг тушааһан байна.

Сабхишанай амжа…

Хабар боложо сабхи гуталай … рэгсэлтэй болоһониинь Улан-У… комбинадай сабхи оёдог цехы… нууд һайнаар мэдэжэ. энэ … дэлмэриие дүүргэхэ хэрэгтэ … газар хандана.

Энэ цех февралиин һүүлш… түсэб 171 процент дүүргэбэ.

Түрүү стахановец нүхэр … лаапайнгаа даалгабари 150—… цент хүртэр дүүргэжэ һайн … продукци үйлэдбэрилнэ. Тэрэ… луу мастер нүхэр Бурков … 150 процент дүүргэнэ.

Залуу хүдэлмэрилэгш… жэшээ харуу…

Улан-Удын оёдолой фабри… рилэгшэд (директорынь нүхэ… февраль һарын турша соо … дэлмэрилжэ, даалгабаряа 12… дүүргэбэ.

Стахановецууд—оёдолшод … кова ба Кириллова гэгшэд … гөө эршые һуладхангүй … үдэр бүхэндэ даалгабаряа … процент дүүргэнэ

Эдэнэр өөһэдынгөө эрхим … жэшээ харуулан залуу хүд… дые үндэр амжалтануудта ху…

Харюусалгата редактор Ц. Г. ГАЛ…

Редакциин ба хэблэлэй газарай АДРЕС: г. Улан-Удэ; ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Үнэн) ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной … и промышленности—7-58; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.) объявлений 2-64 (2 зв.).

Н—00561 Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж …